

KLIIMAMINISTEERIUM

ROHEREFORMI JA KLIIMAPOLIITIKA PROGRAMM 2025-2028

Sisukord

1. Programmi üldinfo	3
2. Sissejuhatus	3
3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava	5
4. Hetkeolukorra analüüs	7
Rohereform ning keskkonnateadlikkus ja -haridus	7
Kliimamuutuste leevendamine ja nende mõjuga kohanemine	10
Ilmainfo	13
5. Olulisemad tegevused/sekkumised	14
Rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja –hariduse edendamine	14
Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	15
Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine	16
6. Meetmed, programmi tegevused ja teenused	17
Meede 1: Kliimaeesmärkide elluviimine ja ilmainfo tagamine ning rohereformi ja keskkonnateadlikkuse suurendamine	17
Programmi tegevus 1.1 Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	18
Programmi tegevus 1.2 Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine	22
Programmi tegevus 1.3 Rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja –hariduse edendamine	23
7. Programmi juhtimiskorraldus	25
LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus	26
LISA 2. Teenuste rahastamiskava	30

1. Programmi üldinfo

Tulemusvaldkond	Kliima, energeetika ja elurikkus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eestis on elurikas loodus, jätkusuutlik energia varustuskindlus, keskkonnateadlik ühiskond ja kliimakindel majandus.
Valdkonna arengukava	Muud strateegilised dokumendid: Kliimapoliitika põhialused aastani 2050 ¹ Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030 ² Rohereformi tegevusplaan ³ Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2023-2025 ⁴ Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 ⁵ Riigihangete läbiviimise strateegilised põhimõtted
Programmi nimi	Rohereformi ja kliimapoliitika programm
Programmi eesmärk	Eestis on keskkonna- ja kliimateadlik ühiskond ning keskkonnasõbralik, kliimakindel ja konkurentsivõimeline majandus. Kliimamuutustega kohanemise võimekus on paranenud ning kliimamuutuste mõju on leevenenud. Ilmainfo ja rohereformiga seotud andmete kättesaadavus on tagatud. Elanikkonna keskkonnateadlikkus on paranenud ja rohereformi eesmärgid on terviklikult ellu viidud.
Programmi periood	2025-2028
Peavastutaja (ministeerium)	Kliimaministeerium (KLIM)
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Keskkonnaamet (KeA), Keskkonnaagentuur (KAUR), Loodusmuuseum (ELM)
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	-

2. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse seaduse muudatusega⁶ korraldati alates 01.07.2023 senine Keskkonnaministeerium ümber Kliimaministeeriumiks (KLIM) ja Maaeluministeerium Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumiks (ReM). Sellest tulenevalt muudeti ka ministeeriumide valitsemisalade ülesandeid ja valitsusasutuste alluvust. Korraldati ümber ministrite ja ministeeriumide tööjaotus, et viia ellu valitsusliidu poliitilisi eesmärgid ja **juhtida tulemuslikult rohereformiga kaasnevate eesmärkide saavutamist**. Tuginedes riigi strateegilise juhtimise metoodikale ning võttes arvesse ministeeriumi põhivaldkondi ja seatud strateegilisi eesmärgid, kujundati ümber tulemusvaldkonnad,

¹ [Kliimapoliitika põhialused aastani 2050 | Kliimaministeerium](#)

² [Kliimamuutustega kohanemise arengukava | Kliimaministeerium](#)

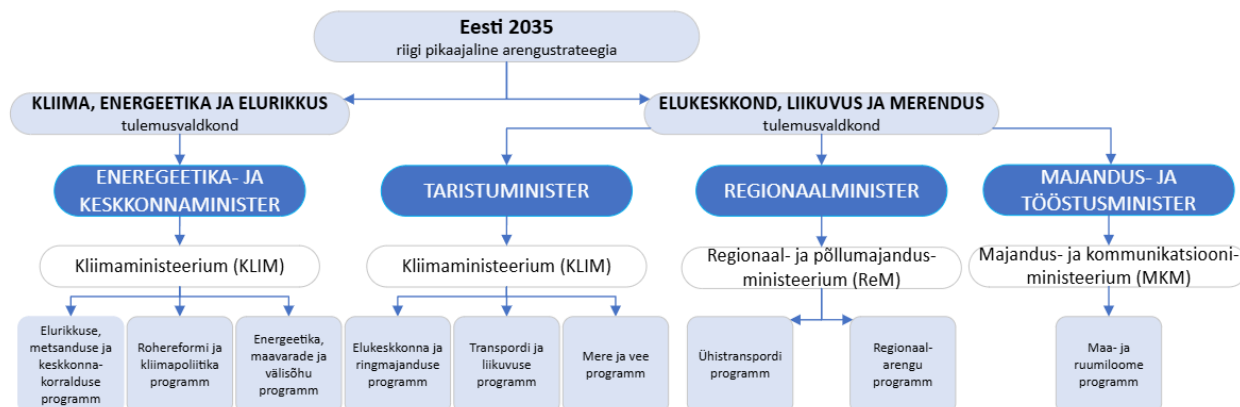
³ [Rohereform | Kliimaministeerium](#)

⁴ [Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2023-2025 | Kliimaministeerium](#)

⁵ [Eesti Keskkonnastrateegia 2030](#)

⁶ Leitav eelnõude esitamise süsteemist: <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/1c5b5551-dfde-411a-a678-4dc8e39be9bd>

mille raames ühtselt eesmärgistatavad poliitikavaldkonnad toodi ühise tulemusvaldkonna alla. Valitsuskabineti 29.02.2024 nõupidamisel kinnitati uuteks Kliimaministeeriumi tulemusvaldkondadeks: „Kliima, energeetika ja elurikkus“ ning „Elukeskkond, liikuvus ja merendus“.

Joonis 1. Kliimaministeeriumi põhitegevustega seotud tulemusvaldkonnad ja programmid.

Kliima, energeetika ja elurikkuse tulemusvaldkonna eesmärk on tagada Eestis elurikas loodus, jätkusuutlik energia varustuskindlus, keskkonnateadlik ühiskond ja kliimakindel majandus.

Tulemusvaldkonnas seatud sihtide saavutamiseni jõutakse kolme programmi rakendamisel:

- Elurikkuse, metsanduse ja keskkonnakorralduse programm;
- **Rohereformi ja kliimapoliitika programm;**
- Energeetika, maavarade ja välisõhu programm.

Tulemusvaldkonna eesmärgid on kooskõlas strategiadokumendiga Eesti 2035, teiste seotud arengudokumentidega ja säästva arengu eesmärkidega.

Rohereformi ja kliimapoliitika programm (edaspidi programm) on koostatud vastavalt „Riigieelarve seaduse“ § 19 lõikele 5, § 20 lõikele 4 ning on ühtlasi aluseks programmipõhiseks eelarvestamiseks Kliimaministeeriumis (edaspidi ka KLIM) ja selle valitsemisala asutustes. Programmi koostamisel on aluseks võetud „Keskkonnakaitse ja -kasutuse programm 2024-2027“ kliima teemasid puudutav osa. Programm on koostatud vastavalt Kliimaministeeriumi struktuurile, kus iga programmi eest vastutab vastava valdkonna asekanter. Programmi rakendamine tagab valdkonna arenemise, arvestades riigi eelarvestrateegiaga, struktuurivahendite kasutamise rakenduskavaga aastateks 2021–2027, arengustrateegia Eesti 2035 seatud sihtidega ja muude riiklike tegevuskavadega. Samuti arvestatakse programmi rakendamisel osaliselt kattuvate valdkondade strateegiate, arengukavade ja muude arengudokumentidega.

Programmi tegevused panustavad järgmistesse riigi pikaajalise arengustrateegia **Eesti 2035** sihtidesse⁷: **inimene** (arukas inimene hindab teadmisi, hoiab ennast, teisi ja (elu)keskkonda ning suhtub toetavalt kõikidesse ühiskonnarühmadesse), ühiskond, **majandus** (Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik. Eesti majandus on vastutustundlik inimeste ja looduse suhtes. Siin on paindlikku, uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi soodustav turvaline majanduskeskkond. Kohalike ressursside väärimine on kasvanud ja loodusvarade kasutamisel arvestatakse nii elurikkuse säilimise kui ka sotsiaal-majanduslike mõjudega), **elukeskkond** (Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond. Elukeskkonna kujundamisel arvestatakse kõigi inimeste vajadustega ning otsustes järgitakse läbivalt kvaliteetse ruumi põhialuseid

⁷ [Aluspõhimõtted ja sihid](#) | [Eesti Vabariigi Valitsus](#)

ja kaasava disaini põhimõtteid, et tagada igaühele nii vaimse, füüsilise kui ka digiruumi ligipääsetavus ja mugavus. Kasutusel on uuenduslikud tehnoloogiad ja looduslähedased lahendused, mis vähendavad ajakulu vahemaade läbimisel ja tagavad hea elukeskkonna terves Eestis. Elukeskkond on kvaliteetne ja seda planeeritakse pärandit ja looduse elurikkust hoidvalt. Inimesed on ruumiteadlikud ning ruumiotsused parandavad nende ühistegevuse ja osaluse võimalusi ja **riigivalitsemine** (Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik).

Lisaks panustab programm otseselt Eesti 2035 kliimaga seotud aluspõhimõttesse, et aastaks 2050 on Eesti konkurentsivõimeline, teadmistepõhise ühiskonna ja majandusega kliimaneutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada.

Samuti panustab programm Eesti 2035 mõõdikute „Kasvuhoonegaaside netoheide CO₂ ekvivalenttonnides (sh LULUCF ehk maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektor)“, „Eesti koht üleilmses säästva arengu eesmärkide indeksis“, „Taastuvenergia osakaal energia summaarses lõpptarbimises“ 2035. aastaks seatud eesmärkide saavutamisse.

Programm panustab **ÜRO säästva arengu eesmärkide** saavutamisse:

Programmi elluviimiseks kasutatakse järgmisi **välisvahenditest rahastatavaid meetmeid**:

- Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfond;
- LIFE programm.

Rohkem infot leiab erinevate perioodide programmide ja aruannete kohta Kliimaministeeriumi kodulehelt⁸.

3. Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

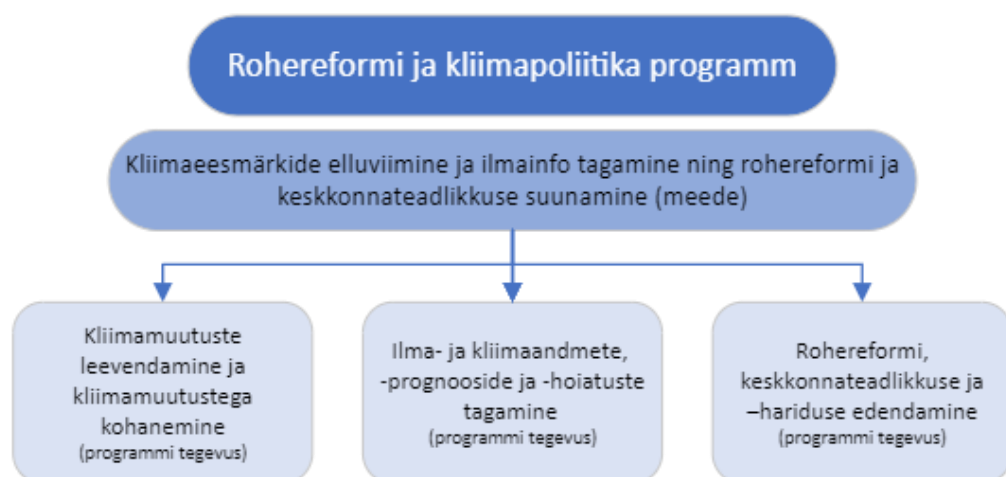
Programmi eesmärk:

Eestis on keskkonna- ja kliimateadlik ühiskond ning keskkonnasõbralik, kliimakindel ja konkurentsivõimeline majandus.

Kliimamuutustega kohanemise võimekus on paranenud ning kliimamuutuste mõju on leevenenud. Ilmainfo ja rohereformiga seotud andmete kättesaadavus on tagatud. Elanikkonna keskkonnateadlikkus on paranenud ja rohereformi eesmärgid on terviklikult ellu viidud.

⁸ [Avaleht | Kliimaministeerium](#)

Programmis on üks meede ja kolm programmi tegevust.

Joonis 2. Programmi struktuur.

Tabel 1. Programmi mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Keskkonnahoidlike hangete osakaal riigihangetest (arvust % / rahalisest mahust %) Allikas: RTK	9,50%/	12,00%/ 19,00%	13,00%/ 19,50%	14,00%/ 20,00%	15,00%/ 20,50%

Pärast kliimakindla majanduse seaduse vastuvõtmist lisatakse programmi seadusest tulenevad konkreetsemad mõõdikud.

Tabel 2. Programmi rahastamiskava

Programmi rahastamiskava	Eelarve	Eelarve prognoos			
	2025	2026	2027	2028	
Programmi kulud	-34 711 159	-35 841 777	-24 548 514	-28 011 913	
Meede: Kliimaeesmärkide elluviimine ja ilmainfo tagamine ning rohereformi ja keskkonnateadlikkuse suunamine	-34 711 159	-35 841 777	-24 548 514	-28 011 913	
Programmi tegevus 1.1: Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	-14 676 922	-20 651 110	-15 805 020	-19 256 077	
Programmi tegevus 1.2: Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine	-3 410 316	-3 309 629	-3 289 447	-3 308 053	
Programmi tegevus 1.3: Rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja -hariduse edendamine	-16 623 921	-11 881 038	-5 454 047	-5 447 784	

4. Hetkeolukorra analüüs

Rohereform ning keskkonnateadlikkus ja -haridus

Kliimaministeeriumi loomisega 2023. aasta suvel liikus rohereformi terviklik koordineerimine Riigikantseleist Kliimaministeeriumi haldusalasse. 2023. aasta augustis kiitis valitsuskabinet heaks **Rohereformi tegevusplaani aastateks 2023-2025**, millega defineeriti roheülemineku kolm peamist eesmärki ja peamised tegevussuunad.

Rohereformi eesmärgid on:

- 1) negatiivsete keskkonnamõjude vähendamine;
- 2) kaasaegse ja kvaliteetse elukeskkonna kujundamine;
- 3) konkurentsivõimelise ja keskkonnahoidliku ettevõtluse arendamine.

Rohereformi elluviimiseks on vaja erinevate osapoolte panust ja üldise kliima- ja keskkonnateadlikkuse suurendamist. Rohereformi elluviimise paremaks jälgimiseks on vaja kokku leppida rohereformi mõõdikud ja tagada vastavate andmete kättesaadavus.

Rohereformi koordineerimiseks on loodud eraldi valitsuskomisjon – **rohereformi juhtkomisjon**, mida juhib alates 2023. aasta lõpust kliiminister (edaspidi energeetika- ja keskkonnaminister) ja kuhu kuuluvad haridus- ja teadusminister, taristuminister, rahandusminister, regionaal- ja põllumajandusminister ning välisminister. Komisjoni otsuseid aitab ette valmistada asekanstlerite koordinatsioonikogu, kuhu kuuluvad erinevate rohereformi valdkondadega seotud asekanstlerid. Paremaks organisatsioonide vaheliseks infovahetuseks on vaja käivitada roheülemineku seotud ametnike võrgustik. Eri osapoolte kaasamiseks on vaja luua valitsusväliste organisatsioonide koostöövõrgustik ja tagada asjakohase info kättesaadavus. Eraldi tähelepanu vajavad roheülemineku seotud teemad kohalike omavalitsuste tasandil.

Rohereformi rakendamiseks **kohalikul tasandil** esitati Eesti säästva arengu komisjoni ja Riigikantselei poolt 2021. aastal tellitud uuringus soovitusena 276 tegevust või tegevuspõhimõtet, mis toetavad rohereformi kohalikul tasandil. Kuigi ettepanekutest ollakse teadlikud, puudub omavalitsustel täna võimekus kas iseseisvalt või koostöös neid soovitusi rakendada. Paljud neist soovitustest vajavad riigi poolset eestvedamist, toetamist või täiendavat juhendamist. Omavalitsuste, va suuremate linnade, võimekus kliima- ja rohereformi valdkonnas muudatusi teha on piiratud nii kompetentsi, tööjõu kui rahaliste vahendite nappuse tõttu. Kliima- ja rohereformi valdkonnaga seotud teemasid keskselt ei koordineerita, vaid pigem on nendega seotud tööülesanded omavalitsuse keskkonnaspetsialisti kanda. Muutuste ellukutsumiseks on vaja vaadata kliima- ja rohereformi teemasid keskselt, näiteks omavalitsuse arengukava koostamise või ajakohastamise käigus. Samuti on vajalik tagada riigi kliima- ja rohereformi eesmärkide saavutamise mõõtmise ning eesmärkide saavutamiseks vajalike tegevuste rakendamise sidumine omavalitsuse arengukava rakendamisega.

Praegu on omavalitsuste keskseks strateegiliseks dokumendiks kliima- ja rohereformi teemade rakendamisel **kliima- ja energiakava**, mille koostamine ja rakendamine toimub hetkel vabatahtlikkuse alusel. Kliima- ja energiakava on olemas 61 omavalitsusel ja puudu 18 omavalitsusel. Seni koostatud kliima- ja energiakavad on ebaühtlase sisuga ning praktikas vähe kasutatavad, neis sisalduvate andmete kvaliteedi erinevuse ja tegevuste iseloomu tõttu.

Rohereformiga seotud muutuste aset leidmiseks on vaja haarata omavalitsused ühtsesse infovälja, kaasata nad otsustusprotsessidesse, koolitada ja arendada kliima- ja rohereformiga seotud kompetentse kohalikul tasandil ning toetada omavalitsuste koostööd ja algatusi rohereformiks vajalike investeeringute, teadus- ja arendusprojektide ja muude initsiatiivide rakendamisel.

Arendamist vajab **kliimaeesmärkide ja rohereformiga seotud andmete kättesaadavus**, sh kohalike omavalitsuste tasandil, mis aitaks kaasa andmepõhiste otsuste roheteemades. Vaja on kokku leppida mõõdikud rohereformi elluviimise seireks ning teha vastavad andmed tervikuna avalikult kättesaadavaks.

Kliimaeesmärkide saavutamisele ja roheüleminekule aitab kaasa **elanikkonna keskkonna- ja kliimateadlikkuse suurendamine**. Kuigi 2024. aasta Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuringu põhjal peavad end keskkonnateadlikeks 83% vastanutest, ei toeta seda väidet inimeste tegelik käitumine. Erinevaid, sh teadmisi, oskusi, hoiakuid ja käitumist kirjeldavaid keskkonnateadlikkuse aspekte arvestava keskkonnateadlikkuse indeksi väärtus oli 100 võimalikust vaid 41,1. Igapäevaelu otsuseid ei osata põhjendada loodusteaduslikest seisukohtadest lähtuvalt. Ei tehta vahet rohepesu ja tegelike probleemide vahel. Kogu ühiskonnas on vajaka loodust ja keskkonda puudutavatest süsteemsetest seostatud teadmistest, oskustest tegutseda keskkonnateadlikult, pidada argumenteeritud dialoogi ning vahendada keskkonnahoidlikke väärtushinnanguid. Seetõttu on võtmeisikuteks erinevad valdkonnas tegutsevad inimesed: õpetajad, keskkonnahariduse edendajad, keskkonnavaldkonna kõneisikud. Kuigi üldhariduse õppekavad on kooskõlas säästvat arengut toetava hariduse põhimõtetega ning keskkond ja jätkusuutlik areng on läbivaks teemaks, mida tuleb lõimida kõigisse õppeainetesse, ei tee seda suur osa õpetajatest. Põhjuseks on nii sisukate õppematerjalide nappus kui ka õpetajate endi teadmised, oskused, hoiakud ja väärtushinnangud. Tulemuseks on killustatud maailmapilt ja madal keskkonnavaline kirjaoskus. Seda kinnitavad ka 2023. aastal läbi viidud Eesti õpilaste keskkonnateadlikkuse uuringu tulemused: õpilaste keskkonnateadlikkuse indeksi väärtus oli 39,7. Õppeasutused ei pööra sageli tähelepanu ressursisäästule ega keskkonnateadlikku käitumist kujundavale keskkonnale: jäätmete liigiti kogumise võimalused, säästvast põllumajandusest pärit tervislik koolitoit, säästev liikuvuskorraldus, rattaparklad ja -teed koolideni jms. Keskkonnahariduslike tegevuste sh keskkonnahariduskeskuste rahastamine on suures osas projektipõhine, mis ei taga valdkonna stabiilset arengut. Kuna valdkonnas tegutsejate taustad on väga erinevad, pole tagatud kõigi tegevuste kvaliteet. Keskkonnateadlikkuse valdkonna tegevusi suunab [„Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2023-2025“](#). Tegevuskava elluviimist hindab üleriigiline keskkonnahariduse juhtrühm.

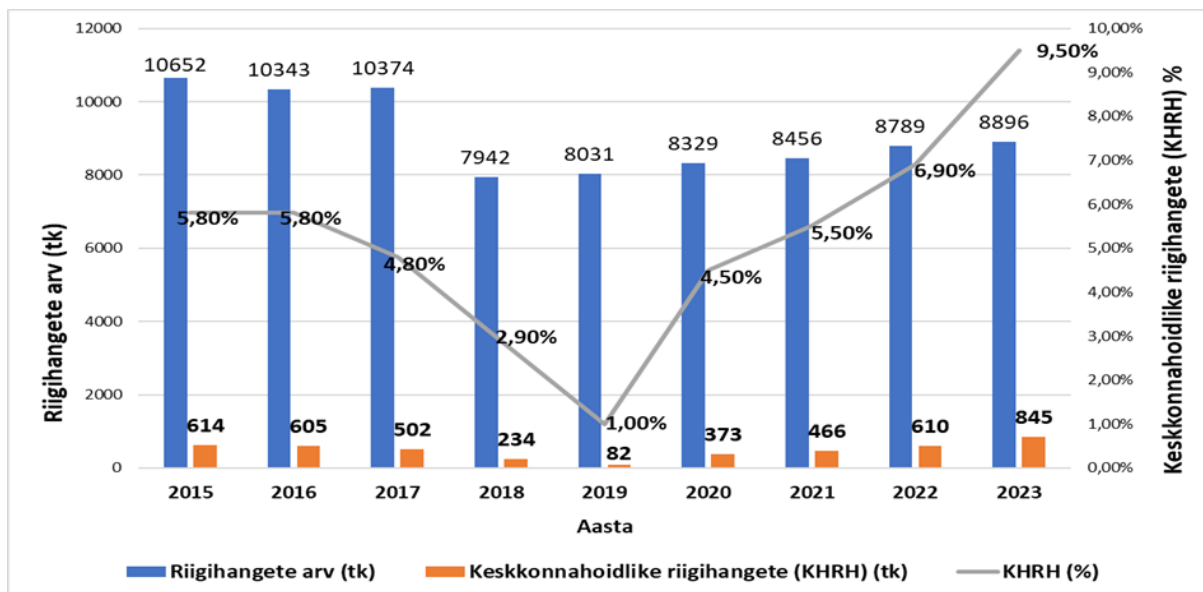
Eesti ja Euroopa Komisjon on võtnud suuna **liikuda kestlikuma majanduse suunas** ning see tähendab omakorda nii õigusliku raamistiku täiendamist, kui olemasolevate keskkonnajuhtimise vahendite kasutuselevõtu suurendamist. Rohetehnoloogiate arendamist ja katsetamist saab riik kiirendada õiguskeskkonna korrastamisega (nt lihtsustatud loamenetlus katsete läbi viimiseks) ja toetuste abil majandusliku riski jagamisega. Valdkonni on väljakutsed erinevad – muutuvad keskkonnanõuded, heite vähendamise eesmärgid, kliimamuutustega kohanemine jmt. Erialaliitude eestvedamisel on võimalik suuremad kitsaskohad kaardistada ja otsida lahendusi diskussioonis avaliku sektoriga. Kliimaministeeriumi ja erialaliitude koostöös valmivad **sektorite roheülemineku teekaardid**, mis toovad välja võimalused valdkonna ettevõtete konkurentsivõime edendamiseks kliimaneutraalses majanduskeskkonnas. Teekaartides tuuakse välja võimalused, takistused ning ettepanekud kliimakindlas majanduses tegutsemiseks. Ettevõtete keskkonnategevust reguleerivad erinevad õigusaktid, nt [kestlike investeeringute hõlbustamise määrus nr 2020/852](#) (kestliku rahastamise taksonoomia), mille eesmärk on suunata ettevõtteid tehnoloogilistele uuendustele, millel on keskkonnale väiksem negatiivne mõju. Samuti suunavad õigusaktid ettevõtteid ressursse teadlikumalt kasutama, selleks et ressursikasutust vähendada ning ringmajanduse osakaalu tõsta, mis on oluline keskkonnakoormuse vähendamisel kui ka ettevõtete kulude vähendamisel.

Euroopa Liidu vabatahtlikud skeemid EMAS (*Eco-Management and Audit Scheme*) ja ELi ökomärgis Euroopa Liidus on tunnustatud kui mitmete roheleppest tulenevate direktiivide ja määruste alustaladena. Ühtlasi aitab skeemide rakendamine saavutada ka strateegilisi eesmärke, kuna skeemides osalevatel ettevõtetel on juba olemas kestlikumad majandusmudelid ja tootmisprotsessid. Seega on vaja luua riigis soodsad tingimused, et soodustada just olemasolevate ja usaldusväärsete skeemide rakendamist, et aidata nii ettevõtteid kuid ka tarbijat keskkonnahoidlikumale majandusele üleminekul. 2024. aasta aprilli seisuga on Eestis 19 EMAS registreeritud ettevõtet, kellel on kokku registreeritud 84 tegevuskohta ning 21 EL ökomärgise litsentsi omavat ettevõtet. Eesti on väljastanud ELi ökomärgise kasutusõiguse 1767 tootele.

Ettevõtete keskkonnahoidlikumate tehnoloogiate ja praktikate kasutuselevõtuks ning tarbijate toetamiseks, et nad oskaksid teha teadlikumaid valikuid, on vaja suurendada nii tarbijate kui ettevõtete teadlikkust ning pakkuda praktilisi lahendusi ettevõtete pädevuse ja võimekuse suurendamiseks. Sh on vajalik luua pädevus EL ökomärgise kriteeriumite põhisteks nõustamisteks ja tarbijakaitseliseks keskkonnaväidete järelevalveks. Keskkonnaandmete riskasutuse soosimiseks on vaja parendada ülevaate saamist ettevõtetelt kogutavate andmete osas, sh arendada digitaalseid lahendusi olemasolevatele keskkonnajuhtimisvahenditele (EMAS taotlus ja aruanne ning EL ökomärgise taotlus). EMAS aruandes olevaid andmed oleks sellisel juhul masinloetavad ja viiteid saaks kasutada kestlikkusaruandluses, mis vähendaks ettevõtete dubleerivate andmete esitamist ning halduskoormust. Laiemalt ettevõtete toetamiseks on vajalik riiklik tugisüsteem kestlikkusteemade käsitlemisel.

Keskkonnahoidlik riigihange on mõjuvõimas tööriist, mille abil saavutada ringmajanduse, kliimamuutuste, ressursikasutuse ning kestliku tarbimise ja tootmisega seotud keskkonnapoliitilised eesmärgid, arvestades eelkõige, kui olulised on avaliku sektori kulutused kaupadele ja teenustele. Valitsussektori kulutused ehitustöödele, asjadele ja teenustele moodustavad umbes 14+% ELi sisemajanduse koguproduktist (SKP) ja Eesti SKP-st 12-15%. Tulenevalt asjaolust, et avaliku sektori hanked moodustavad kogu riigi eelarvest ligikaudu 1/3, peavad asutused esmajärjekorras lähtuma väärtuspõhisest hankimisest, et tooted, teenused, ehitustööd oleksid kvaliteetsed ja olelusringi hindamist ning olelusringi maksumust arvestavad.

Saavutamaks suuremat positiivset mõju avaliku sektori ressursikasutusele töötati välja kohustuslikud keskkonnahoidlike riigihangete kategooriate kriteeriumid ja jooksvalt töötatakse kategooriaid juurde. 2022. a 1. jaanuarist muutus avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijale kohustuslikuks alates lihthanke piirmäärast riigihangetes keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamine neljas tooterühmas: mööbel, puhastustooted ja -teenused, kontori IT-seadmed ning koopia- ja joonestuspaber. Nelja valdkonda reguleerib keskkonnaministri määrus nr 35 ["Hankelepingu esemeks olevate toodete ja teenuste keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestavad tingimused"](#). 24.02.2023 jõustus keskkonnaministri määrus nr 6 ["Hankelepingu esemeks oleva maanteesõiduki kohta riigihanke alusdokumentides kehtestatavad keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja tingimused"](#), mis sätestab tingimused, kuidas hankida keskkonnahoidlikult kergsõidukeid, veokeid ja busse.

Joonis 3. Keskonnahoidlike riigihangete statistika väljavõtte riigihangete registrist (03.01.2024)

2023. aastal viidi läbi 8896 riigihanget, millest 9,5% olid keskkonnahoidlikud riigihanked. Endiselt on riigihangete aluseks madalaim hind (82% hangetest), kuid riigihangete registri väljavõttest lähtuvalt on keskkonnahoidlike riigihangete trend on olnud jätkuvalt kasvav.

16. novembril 2023. a kiitis Vabariigi Valitsus heaks [riigihangete strateegia](#), mis sätestab lühiajalised ning pikaajalised eesmärgid hankemaastikul. Selle alusel koostas Rahandusministeerium 2024. aasta lõpuks väärtuspõhiste riigi hangete tegevuskava, kus ühe tegevussuunana on sätestatud keskkonnahoidlikud hanked.

Kasvuhoonegaaside (KHG)- ja keskkonnajalajälje mõõtmine organisatsioonis on oluline samm jätkusuutlikkuse tagamisel ning keskkonnasõbraliku tegevuse edendamisel. Mõõtmine ja hindamine aitab organisatsioonidel ning üksikisikutel mõista oma tegevuse tegelikku mõju keskkonnale ning tuvastada olulisemad suunad negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks. **Keskkonnajalajälje** oma olemuselt on kõiki keskkonna- ja kliimamõju aspekte arvestav organisatsiooni jalajälje, mis kujutab organisatsiooni tegevusega kaasnevat mõju keskkonnale. See tähendab KHG jalajälge ja kõiki teisi keskkonnamõju aspekte. Keskkonnajalajälje puhul hinnatakse organisatsiooni mõju energiakasutuses, transpordis, lähetustes, materjalitõhususes, jäätmetekkes, elurikkuses.

Kliimamuutuste leevendamine ja nende mõjuga kohanemine

Kliimamuutused on kujunemas inimkonna suurimaks ohuks ja väljakutseks. Mida enam kliima soojeneb, seda laiaulatuslikumad on ootamatud mõjud Eesti loodusele, inimestele ja majandusele. Selleks, et jõuaksime kliimakindla majanduseni, on vajalik oma senine tegevus ümber mõtestada, nt kuidas korraldame transporti, arendame põllumajandust, metsandust, energiasektorit või jäätmemajandust, suuname investeringuid ja arendame oskusi. Samas peab üleminek kliimanetraalsusele olema sujuv, õiglane ja kaasav. Toetusmeetmed ja õiglase ülemineku mehhanismid on äärmiselt olulised, et aidata enim mõjutatud sektoreid ja kogukondi.

Eesti kliimapoliitikat mõjutavad kokkulepped nii globaalselt ÜRO tasandil kui Euroopa Liidus. **Globaalne kliimaeesmärk on seatud Pariisi kokkuleppega**, mille põhieesmärgid on kliimamuutuste leevendamine ja heitkoguste vähendamine, et hoida globaalse keskmise temperatuuri tõus tuntavalt

alla 2°C võrreldes tööstusrevolutsiooni eelse ajaga. Lisaks leevendamise eesmärgile sätestab Pariisi kokkuleppe artikkel 7 üleilmse kliimamuutustega kohanemise eesmärgi (*global goal of adaptation*), mille kohaselt tuleb tugevdada ühiskonna võimet kliimamuutustega toimetulemiseks ning suurendada arengumaadele antavat toetust kliimamuutustega kohanemiseks.

Euroopa Liidu ühine eesmärk on vähendada aastaks 2030 KHG-de heitkogust vähemalt 55% võrreldes 1990. aasta tasemega. Euroopa Liidu eesmärk on seatud kooskõlas Pariisi leppega. See otsus on sätestatud Euroopa kliimamääruses, mis jõustus 2021. aasta juunis. 14. juulil 2021 avaldas Euroopa komisjon uue kliima- ja energiaalase seadusandluse paketi (nn „Fit for 55“ või „Eesmärk 55“ pakett), millega viidi Euroopa Liidu energia- ja kliimapoliitikaraamistik kooskõlla eesmärgiga vähendada 2030. aastaks Euroopa Liidu üleselt heitkoguseid 55%.

Riiklik KHG vähendamise kohustus on seatud jõupingutuste jagamise määrase (JJM) ja maakasutuse, maakasutuse muutuse ning metsanduse (LULUCF) määrase sektorites. Jõupingutuste jagamise määras katab transporti, jäätmeid, põllumajandust, tööstuslikke protsesse, väikesemahulist energiatootmist ja hooneid. Eestil tuleb kokkuleppe järgi jõupingutuste jagamise sektorites aastaks 2030 KHG heidet vähendada 24% võrra võrreldes 2005. aastaga. Eesmärgi saavutamata jätmisel peab riik puudujäägi katmiseks ostma ühikuid mõnelt teiselt EL-i liikmesriigilt, võimalik on mõnevõrra kasutada ka LULUCF sektoris tekkivat sidumise ülejääki. Lisaks kehtib maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) sektoritele uue kokkuleppe järgi põhimõte, et riik peab aastatel 2021-2025 tagama nn *no-debit* reegli täitmise, ehk sektori heitkogused peavad olema kompenseeritud samaväärse sidumisega. Aastateks 2026-2029 seatakse aga liikmesriikidele kasvuhoonegaaside sidumise eelarve ning aastaks 2030 LULUCF sektori suhteline sidumise eesmärk, mille järgi Eesti peab baastasemega (aastate 2016-2018 keskmine) võrreldes suurendama KHG sidumist või vähendama heitkogust 434 kt CO₂ ekv võrra. Mõlema määrase kohustuste täitmiseks tuleb rakendada täiendavaid meetmeid, mida planeeritakse kliimakindla majanduse seadusega.

Eesti on juba integreerinud riikliku 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgi oma pikaajalisse arengustrateegiasse Eesti 2035, mis võeti Riigikogus vastu 12.05.2021. Strateegia Eesti 2035 seab eesmärgiks, et aastaks 2050 on Eesti konkurentsivõimeline, teadmiste põhise ühiskonna ja majandusega kliimanetraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada.

Veebruaris 2023. aastal kiitis Riigikogu heaks uuendatud „**Kliimapoliitika põhialused**“, millega seati Eesti pikaajaliseks sihiks saavutada kliimanetraalsus aastaks 2050. Kliimapoliitika põhialused on visioonidokument, milles seatud põhimõtted ja poliitikasuunad viiakse edaspidi ellu valdkondlike arengukavade uuendamisel. Selgesõnaline poliitikasuundade sõnastamine ja jõustamine motiveerib samas suunas tegutsema ka erasektorit ja ühiskonda laiemalt. Eesti pikaajaline eesmärk on minna üle vähese süsinikuheitega majandusele, mis tähendab järk-järgult eesmärgipärast majandus- ja energiasüsteemi ümberkujundamist ressursitõhusamaks, tootlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks.

Euroopa Komisjon esitas 6. veebruaril 2024. a soovitus 2040. aasta kliimaeesmärgi kohta. EL on seadnud kliimamäärusega õiguslikult siduva eesmärgi saavutada EL-üleselt 2050. aastaks kliimanetraalsus. Samas määruuses on kirjas ka ülesanne Komisjonile, et hiljemalt 6 kuu jooksul pärast Pariisi kokkuleppe vaheülevaatust, mis viidi lõpule kliimamuutuste raamkonventsiooni kohtumisel detsembril 2023. a Dubais, tuleb välja töötada EL 2040. aasta kasvuhoonegaaside (edaspidi KHG)

heitkoguste vähendamise vahe-eesmärk, mille täitmiseks on Komisjoni esitatud teatis. Komisjoni soovitus selleks on EL-ülene KHG heite vähendamine 90% võrra võrreldes 1990. aastaga.

Eesti viimase 2024. a märtsis Euroopa Komisjonile esitatud inventuuriaruande kohaselt oli 2022. aastal Eesti summaarne KHG heitkogus 14,3 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti. Ilma maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektorita (nn LULUCF - *land use, land use change and forestry*) oli heide 14,0 miljonit tonni CO₂ ekv. Võrreldes 1990. aastaga on Eesti KHG koguheidet vähenenud 59% võrra. Arvestades mitmete õigusaktide võrdluseks oleva 2005. aastaga, on koguheidet vähenemine 12%. 2022. aasta KHG heitkogus 14290,84 tuhat tonni CO₂ ekvivalenti jagunes majandussektorite vahel järgmiselt (ühik kõigil tuhat tonni CO₂ ekvivalenti): energeetika 6882,66, transport 2498,46, hooned 366,93, põllumajandus koos põllumaa ja rohumaaga 2515,17, tööstus 2147,00, jäätmed 221,64, LULUCF 339,29.

Lisaks kliimamuutuste leevendamisele on vaja pöörata oluliselt suuremat tähelepanu **kliimamuutuste mõjuga kohanemisele**, kuivõrd kliimamuutustest tingitud riskid, sh äärmuslike kliimasündmuste sagenemine, avaldavad mõju pea kõikidele eluvaldkondadele. Õigeaegne kliimamuutuse mõjude ja kohanemisvajadustega arvestamine strateegiliste arengusuundade, planeerimis- ja rahastusotsustes aitab pikaajalises plaanis ennetada võimalikke riske inimestele, looduskeskonnale ja majandusele. Kohanemise eesmärkide täitmine eeldab nii piisavat rahalist panust meetmete rakendamisel kui ka inimressurssi poliitikate kavandamisel ja elluviimisel. Seetõttu on oluline tagada hea koostöö ja infovahetus kõikidel juhtimistasanditel ning kõigi asjakohaste valdkondade eesmärkide ja indikaatorite sidusus kliimaeesmärkidega.

2023. a septembris algas Eestis **kliimakindla majanduse seaduse** koostamise protsess. Koostatav seadus loob aluse kliimakindlaks majanduseks, seades KHG heitkoguste eesmärgid, soodustades puhaste tehnoloogiate kasutuselevõttu ning ressursside suuremat väärindamist. Seeläbi väheneb negatiivne mõju keskkonnale ja kliimale ning paraneb inimeste elukeskkond. Puhtaid tehnoloogiaid soodustades ja seda toetavat infrastruktuuri arendades suureneb ettevõtjate konkurentsivõime, sh vähenevad nii inimeste kui ettevõtete pikaajalised püsikulud läbi energiatõhususe suurendamise ja taastuvate energiaallikate turule tulemise. Lisaks tekivad uued tööstused ja konkurentsivõimelised majandusharud.

Seaduses seatavad KHG heitkoguste eesmärgid annavad suuna ning põhimõtted selguse, kuidas jõuda kliimaneutraalsuseni aastaks 2050. Kliimakindla majanduse seaduse prognooside kohaselt avaldavad KHG üldisele heitkogusele suurimat mõju elektritootmine, põlevkiviõli tootmine, turbatööstus, metsaraie ja raadamine, maanteetransport ning põllumajandus. Kõiki heitkoguseid mõjutab enim põhimõtteline eesmärk, mille kohaselt avalik sektor loobub 2040. aastal fossiilkütuste kasutamisest, va valdkonnad, kus puuduvad alternatiivid, näiteks riigikaitse ja teatud sisejulgeoleku valdkonnad. Kliimakindla majanduse seadusega seatakse sektorite ülesed ja sektoripõhised eesmärgid tagamaks sujuv trajektoor kliimaneutraalsuseni jõudmiseks aastaks 2050. Sektoripõhised eesmärgid seatakse energeetika, tööstuse, hoonete, transpordi, põllumajanduse, jäätmete ja maakasutuse sektoritele.

Kliimakindla majanduse seadusega kavandatavad olulisemad muudatused on:

1. vähese heitega energiatootmine ja tõhus energiakasutus;
2. keskkonnasõbralik transport ja parem liikuvus;
3. energiatõhusad hooned ja kvaliteetne ruumiloome;
4. keskkonnasõbralik toidutootmine;
5. elurikkust toetav ja süsinikku siduv maakasutus;
6. vähese heitega ja suuremat lisandväärtust pakkuva tööstuse eelistamine;
7. selgem rollijaotus kliimamuutustega kohanemise eesmärkide rakendamisel.

Kliimakindla majanduse seaduse eelnõu on plaanis Riigikogule esitada 2025. a alguses.

Ilmainfo

Ilmainfo on fundamentaalseks aluseks kliimamuutuste jälgimisel, kliimamuutustega kohanemise ja nende leevendamise meetmete rakendamisel, sh äärmuslikeks ilmastikunähtusteks valmisoleku tagamisel. Viimase juures on eriti oluline varajase hoiatussüsteemi toimivus. Ühelt poolt on usaldusväärsete prognooside ja hoiatuste aluseks nõuetele vastavad ja kvaliteetsed vaatlusandmed. Vaatlusandmete kogumiseks on vajalik jätkusuutlik ja toimepidev seirevõrk. Teisalt on oluline keskpika, lühiajalise ja üliühiajalise (*nowcasting*) ilma prognoosimise mudelite arendamine. Viimased aitavad muutuvast kliimast tingitud ekstreemseid ilmaolusid õigeaegselt prognoosida, tagades nii rahva elu, tervise kui vara kaitse ning samuti elutähtsate teenuste toimimise.

Keskkonnaagentuuri staatus „*single voice*“ ilmavaldkonnas aitab tagada riigi garantiiga kohalikule spetsiifikale vastava ja kvaliteetse ilmateenuse. Omades võimekust tagada operatiivne ilmateenus, sh meteoroloogilised ja hüdrooloogilised prognoosid ja hoiatused ohtlike ilmastikunähtuste kohta, teenindatakse riigiasutusi, lennundus-, laevandus- ja maanteetranspordiga tegelevaid ettevõtteid ning rahvusvahelisi organisatsioone vastavalt koostöölepetele ja kehtivatele õigusaktidele. Teenuse tarbijate tähelepanu suunatakse ohtlike ilmastikunähtuste esinemisega seotud hoiatuste mõjupõhisusele, aidates aru saada, millised tagajärjed võivad erinevate ilmasituatsioonidega kaasneda ning kuidas oleks õigem ühes või teises situatsioonis käituda.

Meteoroloogiliste, hüdrooloogiliste, keskkonna- ja kliimaandmete tasuta ja piiramatult kättesaadavaks tegemine on kasvav trend nii globaalselt kui ELi siseselt. WMO uuendatud andmepoliitika hõlmab seirejaamade, satelliidi-, radarite, raadiosondide, pilootpallide ja lennukitelt mõõdetavad andmete laiemasse kasutusse andmist. ELi avaandmete direktiiv koos rakendusaktiga puudutab mh väärtuslike andmete avalikustamist, mis dikteerib arendustööde vajaduse. Meteoroloogia, hüdroloogia ja kliima väärtuslikud andmed on rakendusliidese kaudu kättesaadavad masinloetaval ja hulgi allalaaditaval kujul Keskkonnaportaalis. Jätkub pidev avaandmete täiendamine, sh keskkonnaandmete ja LIFE AdaptEst projekti raames loodud kliimaprojektsioonide kättesaadavuse tagamine.

Ilmateenused on tihedalt seotud infotehnoloogia valdkonnaga. Juba täna on igapäevase töö osaks automatiseeritud tööprotsessid ja masinad, mis ühelt poolt võimaldavad operatiivset ja kvaliteetset andmete kogumist, töötlemist ja edastamist ning teisalt mahukate ja keeruliste prognoosarvutuste tegemist, et tagada soovitud tulemuste tähtaegsus ja operatiivsus.

Teenuste arendamisega samal ajal toimub hüdrooloogilise ja meteoroloogilise seirevõrgu ajakohastamine. Prognoosteenuse kvaliteedi parandamiseks ning ühiste teenuste väljatöötamiseks tihendatakse koostööd rahvusvaheliste partneritega, nagu teiste riikide meteoroloogiateenistused ning rahvusvahelised organisatsioonid (WMO, EUMETSAT, ECMWF, EUMETNET jt). Prognooside tegemisel ning üldise teadlikkuse suurendamiseks võetakse lisaks arvesse ka kolmandate osapoolte edastatud andmeid. Samuti arendatakse edasi siseveekogude hüdrooloogilist prognoosimist ja võimalusi prognoosi pakkumiseks nii üleujutusohhtlikel veekogudel kui ka muudel suure avaliku huvi (süstamatkajad, kärestikuaerutajad jt) all olevatel siseveekogudel. 2021. aasta kevadel valmis riiklik ilmaäpp ILM+, mis aitab olla alati kursis kõige värskema ilmainfoga.

5. Olulisemad tegevused/sekkumised

Rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja –hariduse edendamine

- **Rohereformi terviklikuks koordineerimiseks luuakse rohereformiga seotud ametnike inforing** nii riigi kui KOVide tasandil ning koondatakse rohereformiga seotud huvirühmade esindajad ühtsesse võrgustikku.
- Rohereformi elluviimise paremaks jälgimiseks lepatakse kokku **rohereformi mõõdikud** ja tagatakse vastavate andmete kättesaadavus lihtsasti arusaadaval ja kasutajasõbralikul kujul riigi kohta tervikuna ja kohalike omavalitsuste lõikes.
- Omavalitsuste tasandil koostatakse **kliima- ja energiakavad** ning nende kavade ühtne koostamise kord, et kavandada ja hinnata kliimakindla majanduse seadusest tulenevate eesmärkide saavutamist ja selleks vajalike meetmete rakendamist.
- **Kohalike omavalitsuste erinevate toetusmeetmete kasutusvõimaluste keskne koordineerimine**, eeskätt Euroopa Liidu erinevad programmid (Euroopa Horisont, LIFE programm, Euroopa linnade algatus jms), sh aidata omavalitsustel sõnastada rohereformiga seotud lahendamist vajavad probleemid, valmistada ette projektitaotlused ning leida sobivad koostöövormid rohereformiga seotud algatuste ja projektide elluviimiseks.
- **Keskkonnaprogrammi** vahendite suunamine keskkonnakaitse ja –teadlikkuse projektidele.
- **Erasektori roheülemineku** toetamiseks jätkatakse EMAS ja ökomärgiste väljastamist taotluste alusel ning keskkonnanajuhtimissüsteemide ja ökomärgiste alase teadlikkuse suurendamist.
- Valmistatakse ette **roheväidete direktiivi rakendamist** Eestis.
- Kliimaministeerium on partneriks erialaliitudele **valdkondlike teekaartide koostamisel**. Teekaardid toovad välja valdkonna võimalused, takistused ning tegevused kliimakindla majanduse poole liikumisel, mh vajadusel ka ettepanekud avalikule sektorile kitsaskohtade lahendamiseks.
- Täiendavate võimaluste otsimine **roheinvesteeringute soodustamiseks**.
- Ettevõtete kestlikkusaruandluse lihtsustamiseks lahenduste leidmine koostöös teiste ministeeriumitega, sh lahenduste leidmine juba riigile esitatud keskkonnaandmete kasutamiseks kestlikkusaruandluses.
- **EL ökomärgise ja EMAS taotlusprotseduuri digitaliseerimine** ning seeläbi ettevõtete ja riigi sektori halduskoormuse vähendamine. EMAS registreeritud ettevõtetele ja kestlikkusaruandlust esitavatele ettevõtetele võimalus vähendada dubleerivat andmete esitamist ning tõendamist.
- Olemaks eeskujuks rohereformi elluviimisel ja kliimajalajälje vähendamisel viiakse avaliku sektori asutustes läbi **kasvuhoonegaaside ja keskkonnajalajälje hindamised** ning pannakse paika tegevused jalajälje vähendamiseks. Jalajälje hindamise mudelit arendatakse edasi kasutajamugavuse suurendamiseks ja andmekogumise automatiseerimiseks.
- **Keskkonnahoidlike riigihangete** osakaalu suurendamiseks kehtestatakse keskkonnahoidlikkuse kriteeriumid täiendavates kategooriates ning arendatakse hankijate oskusi keskkonnahoidlike riigihangete läbiviimiseks.
- **Kliima- ja keskkonnahariduse kompetentsikeskuse loomine**. Kompetentsikeskus käivitab erinevatele sihtrühmadele suunatud arendusprojekte, koordineerib üleriigilisi keskkonnaharidusprojekte ja -programme, viib läbi koolitusi erinevatele sihtrühmadele, korraldab teavituskampaaniaid, sh tutvustab keskkonnainfo allikaid ning on oma toimumisega keskkonnahoidlikkuse eeskujuks.
- **Riikliku keskkonnahariduse rakendamine**. Programmi olulisteks tegevusteks on haridusasutuste, keskuste ja kogukonna koostöö arendamine, sh keskkonnahariduse

lõimimine õppeainetesse ja huvitegevustesse ning koolide, keskkonnahariduskeskuste, noortekeskuste keskkonnasõbralik toimimine.

- **Keskkonnahariduse võrgustiku reformi elluviimine.** Keskendub keskkonnahariduskeskuste võrgustiku arendamisele: kvaliteedisüsteemi loomisele ja rakendamisele, jätkusuutliku rahastamismudeli väljatöötamisele, keskkonnahariduskeskuste töötajate täiendkoolituste korraldamisele ning võrgustiku koostööprojektide toetamisele.
- Teematiliseks fookuseks on erinevate sihtrühmade roheoskuste ([GreenComp Euroopa kestlikkusalaste pädevuste raamistik](#)) arendamine ning kliimateadlikkuse suurendamine.

Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine

- **Kasvuhoonegaaside (KHG) riikliku inventuuri ja prognooside ning aruandluse koostamine Euroopa Komisjonile ja ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile.** Sh jätkatakse inventuuri, prognooside ja aruandluse regulaarset koostamist, parendamist ja täpsemaks muutvaid arendustöid ning suurendatakse teiste haldusalade teadlikkust riikliku KHG inventuuri ja meetmete mõjude hindamise teemal.
- **Kliimakindla majanduse seaduse eesmärkide täitmise seire ja aruandlus.** Seaduse eelnõu kohaselt koostatakse eesmärkide täitmist jälgiv kliimaaruanne kord aastas ja see sisaldab kliimaeesmärkide täitmise hinnangut sh: ülevaadet kasvuhoonegaaside heitest kõige hilisema kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuuri põhjal; ülevaadet kasvuhoonegaaside heite prognoosist olemasolevate ja kavandatavate meetmetega; ülevaadet kliimamuutustega kohanemise eesmärkide täitmisest; meetmete senise mõju analüüsi ja hinnangut meetmete senisele toimimisele, nendes sektorites kus võimalik; ettepanekuid olemasolevate ja kavandatavate meetmete muutmiseks või uute lisameetmete rakendamiseks koos hinnanguga nende meetmete kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaalile ning keskkonnale ja majandusele, sealhulgas konkurentsivõimele, avalduvale mõjule; kasvuhoonegaaside jalajälje hindamiste ja meetmete ülevaateid. Vähemalt igal teisel aastal sisaldab kliimaaruanne lisaks riiklikku kasvuhoonegaaside heitkoguste prognoosi. Vähemalt igal viiendal aastal, kolm aastat enne kliimakindla majanduse seaduses sätestatud riigi kasvuhoonegaaside heitkoguse eesmärkide saavutamise tähtaegu, ning esmakordselt 2027. a sisaldab kliimaaruanne lisaks konkurentsivõime hinnangut; kliimaeesmärkide asjakohasuse ja piisavuse ülevaadet, tehnoloogilise valmisoleku, sh süsiniku kinni püüdmise tehnoloogiate, hinnangut; analüüsi toetuste, maksuerisuste ja keskkonnatasude osas, mis on vastuolus kliima- ja keskkonaaesmärkidega; kliimariskide hinnangut, mis käsitleb: kliimamuutuste võimalikke projektsioone keskpikas ja pikas perspektiivis; tegevusvaldkondi ja piirkondi Eestis, kus kliimamuutustega kaasnevad riskid on eriti suured; kohanemisvõimalusi riskide maandamiseks.
- **Riikliku energia- ja kliimakava eduaruannete koostamine.** Energia- ja kliimakava nõude näeb ette Euroopa Liidu energialiidu ja kliimameetmete juhtimise määruse (EL) 2018/1999 artikkel 3 lõige 1. Euroopa Liidu liikmesriigid peavad enda riikliku energia- ja kliimakava esitama iga 10 aasta järel Euroopa Komisjonile, ajavahemikku 2021–2030 hõlmavad kavad pidid liikmesriigid ajakohastama 30. juuniks 2024 või esitama põhjendused, miks seda ei ole vaja ajakohastada. Eesti lõimitud riikliku energia- ja kliimakava 2030 uuendatud lõplikku versiooni ei olnud võimalik esitada määratud tähtajaks 30.06.2024. Viivitus tulenes peamiselt sellest, et riiklikus energia- ja kliimakavas sätestatavad kliimaeesmärgid peavad olema kooskõlas kliimakindla majanduse seaduses sätestatavate eesmärkidega. Kliimakindla majanduse seaduse koostamise käigus peetakse ulatuslikke avalikke arutelusid nii valitsuse ja Riigikogu tasandil

kui ka huvirühmadega, sh 2030. aasta kliimaeesmärkide üle. Järgmised riikliku energia- ja kliimakava eduaruanded esitatakse 2025. ja 2027. aastal.

- **Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemide rakendamise koordineerimine** (Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem suurtele energiatootmise ja tööstuskäitistele, õhusõidukitele ning merendusele; Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteem hoonete ja maanteetranspordi kütustele; süsiniku piirimeede)
- **Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi enampakkumistulu kasutuselevõtu koordineerimine.**
- **Rahvusvaheline koostöö ja Eesti seisukohtade esitamine rahvusvaheliste lepete sõlmimiseks**, osalemine ÜRO Kliimamuutuste konventsiooni (UNFCCC) osapoolte konverentsil ning koostöös Välisministeeriumiga kliimadiplomaatia edendamise.
- **Osalemine teiste rahvusvaheliste organisatsioonide kliimapoliitika alastes läbirääkimistes**, nagu näiteks Rahvusvahelise mereorganisatsiooni (IMO) merekeskkonnakomitee (MEPC) ja selle töögruppide kohtumistel, Rahvusvahelise tsiviillennunduse organisatsiooni (ICAO) kasvuhoonegaaside vähendamise meetmete aruteludes.
- **Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) määruse rakendamise koordineerimine.**
- **Kliimamuutustega kohanemise digilahenduste väljatöötamine**, mille eesmärgiks on sademevee üleujutusohu ja soojussaarte vältimiseks kohalikele omavalitsustele planeerimistöörüista väljatöötamine, mis võimaldab kujundada tulevikukliima prognoose arvestades kvaliteetset ja turvalist elukeskkonda.
- **Kliimamuutustega kohanemise mõõdikute kaasajastamine**, et ühelt poolt tuvastada kohanemisvajadused ning teiselt poolt hinnata kohanemiseesmärkide täitmist ja kohanemismeetmete tõhusust.
- **LIFE-SIP AdaptEST projekti juhtimine**, mille eesmärgiks on suurendada ühiskonna valmisolekut ja suutlikkust kohaneda kliimamuutuste mõjudega läbi metsa ja veekogude kaitse, säästliku veekasutuse ning kaasaegsete ilmaprognoosimudelite ja kliimaprojektsioonide loomise.
- Välisrahastuse riiki toomise võimendamiseks toetatakse kliima- ja energiaeesmärkidele suunatud välisprojektide kaasrahastamist 19,5 mln euroga CO2 vahenditest.
- Valitsusasutuste ja nende hallatavate asutuste sotsiaalmajanduslike ning rakendusuringute läbiviimise toetamiseks suunatakse 14,3 mln eurot CO2 vahenditest.
- Ettevõtete kliimasõbralike pilootprojekte ning investeeringuid, eelkõige investeeringuid tootmisesse ja infrastruktuuri, toetatakse 9,3 mln euroga CO2 vahenditest.

Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine

- **Avalikkusele operatiivse ilmainfo, ilmaprognooside ja hoiatuste tagamine, sh süsteemide ja teavituskanalite arendamine.** Ilmavaatluste korraldamine ja ilmaandmete avaldamine. Seirejaamades kogutavad ilmavaatlusandmed salvestatakse automaatselt andmebaasidesse, toimub kvaliteedikontroll, avalikustatakse keskkonnaportaalis. Teenuse osutamiseks vajalikud keskkonnaandmed kogutakse peamiselt hüdrometeoroloogia seirevõrgu abil (sh automaatilmajaamad). Maismaa, mere ja siseveekogude kohta ilmaprognooside ja hoiatuste koostamine. Teenuse osutamiseks vajalikud prognoosid tehakse mitmete ilmamudelite ning kaugseire abil (radarite ja satelliitide info). Ilmamudelite arendamine ja andmebaaside haldamine. Hoiatussüsteemide kaasajastamine nii, et realiseerub automatiseeritus,

mõjupõhisus, asukohapõhisus (detailsus nii territoriaalselt kui ka ajaliselt), optimaalne ettehoiatamise aeg. Riikliku ilmaäpi (ILM+) edasine arendamine, nt ligipääsetavuse tagamine (SEME3).

- **Avalikkusele meteoroloogia ja keskkonna avaandmete kättesaadavuse tagamine keskkonnaportaali kaudu.** Meteoroloogiaandmete, keskkonnaandmete ja LIFE SIP AdaptEst projekti raames loodud kliimaprojektsioonide andmete avaldamine Keskkonnaportaalis.
- **Hüdrometeoroloogilise seirevõrgu ajakohastamine** (projekti Meteoroloogilise, hüdroloogilise ja keskkonnaseire ning nende tugisüsteemide arendamine (SEME3) raames).
- **Meteoroloogiliste radarite võrgu laiendamine** (SEME3 ja Üleujutusohu ennetamine ja leevendamine, hoiatussüsteemid projektide raames).
- **Üleminek uue põlvkonna satelliitandmetele:** MTG ja EPS-SG (LIFE SIP AdaptEst projekti raames).
- **Kliimaprojektsioonide uuendamine** (LIFE SIP AdaptEst projekti raames).
- **Tuleohukaardi arendus** (LIFE SIP AdaptEst projekti raames).
- **Lennumeteoroloogia vaatlus- (sh tehnika) ja prognoosteenuse ümberkorraldamine.**

6. Meetmed, programmi tegevused ja teenused

Järgnevalt on välja toodud programmi tegevused ja nende elluviimiseks kavandatud olulisemad plaanid.

Programm koosneb ühest meetmest ja eesmärgid saavutatakse kolme programmi tegevuse ja nende raames elluviidavate teenuste tulemusena.

Teenuste detailne kirjeldus on kajastatud lisas 1.

Meede 1: KLIIMAEESMÄRKIDE ELLUVIIMINE JA ILMAINFO TAGAMINE NING ROHEREFORMI JA KESKKONNATEADLIKKUSE SUURENDAMINE

Meetme eesmärk:

Kliimamuutuste mõjuga kohanemise võimekus on paranenud ning kliimamuutuste mõju on leevenenud. Ilmainfo ja rohereformiga seotud andmete kättesaadavus on tagatud. Elanikkonna keskkonnateadlikkus on paranenud ning rohereformi eesmärgid viiakse riigiülesele ellu.

Kliimamuutustega kohanemise võimekus on paranenud ning kliimamuutuste mõju on leevenenud. Ilmainfo ja rohereformiga seotud andmete kättesaadavus on tagatud. Elanikkonna keskkonnateadlikkus on paranenud ja rohereformi eesmärgid on terviklikult ellu viidud.

Tabel 3. Meetme kliimaeesmärkide elluviimine ja ilmainfo tagamine ning rohereformi ja keskkonnateadlikkuse suurendamine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025 (sihttase)	2026 (sihttase)	2027 (sihttase)	2028 (sihttase)
Kliimariske teadvustavate ja vastavaid meetmeid võtnud inimeste osakaal, %	48	> 60		> 60	

Programmi tegevus 1.1 Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine

Programmi tegevuse eesmärk:

Välja on töötatud ja ellu on rakendatud poliitikad, mis toetavad kliimamuutuste mõjuga kohanemist ja mõju leevendamist.

Eesmärgi täitmiseks tagatakse kliimapoliitika kujundamine ja rakendamine kooskõlas kliimakindla majanduse seaduse ja arengustrateegiatega ning Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste nõuetega. Tagatakse, et liikmesriik on üle võtnud ja rakendanud kõik vajalikud meetmed, et vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid EL HKS-i sektorites. Süsteemi rakendamisega on tagatud ettevõtete heite kompenseerimine ja heite järkjärguline vähenemine ning riigipoolne enampakkumistulu sihtotstarbeline kasutamine kliimaeesmärkide saavutamiseks. Lisaks tehakse kliimavaldkonna analüüse, heitkoguste inventuure ja prognoose, koostatakse ja esitatakse kliimaaruandeid. Riiklik energia- ja kliimakava ja selle eduaruannete koostamine, avaliku sektori kasvuhoonegaaside jalajälje hindamine, rohetechnoloogiate kasutuselevõtu edendamine.

Tabel 4. Programmi tegevuse kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine mõõdikud

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemid on rakendatud (jah/ei) Allikas: Keskkonnamet	Jah	jah	jah	jah	Jah
Kliimariske teadvustavate ja vastavaid meetmeid võtnud inimeste osakaal, % Allikas: Eurobaromeeter	48,00%	> 60,00%	n/a	> 60,00%	n/a

Kasvuhoonegaaside (KHG) riikliku inventuuri ja prognooside koostamine ning aruandluse Euroopa Komisjonile ja ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile. Sh jätkatakse inventuuri, prognooside ja aruandluse koostamist, parandamist ja täpsemaks muutvaid arendustöid ning suurendatakse teiste haldusalade teadlikkust riikliku KHG inventuuri ja meetmete mõjude hindamise teemal. Eesti esitab kord aastas Euroopa Komisjonile ja ÜRO-le inimtekkeliste kasvuhoonegaaside heitkoguste ja sidumise kohta inventuuriaruande koos ühtse aruandevormi tabelitega. Esitatud andmed sisaldavad heitkoguste hinnanguid alates 1990. aastast kuni üle-eelmise aastani (x-2 aastat).

Euroopa Liidu liikmena on Eestil kohustus esitada aruandlus riiklike poliitikate ja meetmete ning inimtekkeliste kasvuhoonegaaside heitkoguste prognooside kohta iga kahe aasta tagant. Vabatahtlikult on Eesti koostanud ka vahepealsetel aastatel prognoose olulisemates sektorites heitkoguste trendide ning neid mõjutavate poliitikate ja meetmete hindamiseks. Prognooside info esitatakse vastavalt Pariisi leppele iga kahe aasta tagant ÜRO-le läbipaistvusaruandes, mis sisaldab KHG heitkoguste vähendamise eesmärgi, heitkoguste inventuuri, prognoose ning poliitikate ja meetmete kirjeldusi, kliimamuutuste kohanemise, tehnoloogia arenduste, rahastamise ning suutlikkuse tõstmise tegevuste kirjeldusi. Esimene aruanne esitati 2024. aasta lõpus, järgmine esitatakse 2026. aasta lõpus. Seni ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni kohustuste täitmiseks esitatud kliimaaruanded võib edaspidi esitada läbipaistvusaruandega koos kui viimasele lisatakse teadus- ja arendustegevuste ning avalikkuse teadlikkuse tõstmise tegevuste informatsioon.

Andmed heitkoguste kohta annavad ülevaate kasvuhoonegaaside õhku paiskamisest Eestis, võimaldavad analüüsida majanduse muutuste mõjusid ning teisi heitkoguste mõjutajaid ning on aluseks heitkoguste vähendamise sihtide seadmiseks nii Eestis, Euroopa Liidus kui ka ÜROs. KHG inventuuri eesmärgiks on saada ülevaadet õhku paisatud KHG kogustest minevikus ja võetud kohustuste täitmisest. Prognoosid annavad hinnanguid poliitikate ja meetmete mõjudele tuleviku KHG heitkogustele ja sidumisele ning aitavad prognooside heitkoguste vähendamise eesmärkide suunas liikumist. KHG aruandlusest saadud infomatsioon ja selle kvaliteet muutuvad aasta aastalt järjest olulisemaks, mis tähendab, et inventuuri koostamissüsteemi ja algandmete kvaliteet peavad olema väga head ning järjest enam peab tegelema riigispetsiifiliste metoodikate arendamisega, et saada võimalikult täpseid KHG heitkoguste hinnanguid, mille põhjal saavad ministeeriumid kujundada efektiivset keskkonna- ja kliimapolitikat.

Kliimakindla majanduse seaduse eesmärkide täitmise seire ja aruandluse koostamine. Kliimakindla majanduse seadusest tulenevate eesmärkide täitmise jälgimiseks koostatakse kliimaaruanne (kord aastas), mis sisaldab riikliku kasvuhoonegaaside ja heitkoguste inventuuri andmeid, kliimamuutuste leevendamise eesmärkide täitmise hinnangut ja kliimamuutustega kohanemise eesmärkide täitmise hinnangut. Vähemalt igal viiendal aastal sisaldab kliimaaruanne lisaks eelpoolnimetatule konkurentsivõime hinnangut, kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise eesmärkide asjakohasuse ja piisavuse ülevaadet ning vähemalt igal kümnendal aastal sisaldab kliimaaruanne kliimariskide hinnangut.

Kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise eesmärkide täitmise hinnang (kord aastas), mis sisaldab ülevaadet Eesti kasvuhoonegaaside heitest kõige hilisema kasvuhoonegaaside inventuuri põhjal, kasvuhoonegaaside heite prognoosist olemasolevate ja kavandatavate meetmetega, kasvuhoonegaaside heite vähendamise ja sidumise suurendamise meetmete prognoositavat mõju meetmete lõikes; meetmete senise mõju analüüsi ja hinnangut meetmete senise mõju analüüsi ja hinnangut meetmete senisele toimimisele nendes sektorites kus võimalik ning ettepanekuid olemasolevate ja kavandatavate meetmete muutmiseks või lisameetmete rakendamiseks koos hinnanguga nende meetmete kasvuhoonegaaside heite vähendamise potentsiaalile ning keskkonnale ja majandusele, sh konkurentsivõimele, avalduvale mõjule.

Riiklik kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuur ja prognoos koostatakse vastavalt Pariisi kokkuleppe osaliste otsusega kinnitatud kõige ajakohasemale IPCC arvutusmetoodikale.

Kliimariskide hinnang (iga 10 aasta järel) käsitleb kliimamuutuste võimalikke stsenaariume nii keskpikas kui ka pikas perspektiivis, tegevusvaldkondi ja piirkondi Eestis, kus kliimamuutustega kaasnevad riskid on eriti suured ning kohanemismõimalusi ja ettepanekuid riskide maandamiseks.

Konkurentsivõime hinnang sisaldab vähemalt kliimamuutuste leevendamise ja kohanemise eesmärkide täitmise mõju konkurentsivõimele ning kliimakindla majanduse seadusest tulenevate avaliku sektori tugimeetmete piisavuse hinnangut majanduse kliimakindluse soodustamiseks.

Kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise eesmärkide asjakohasuse ja piisavuse ülevaade sisaldab ülevaadet kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise eesmärkide täitmisest ning prognoositud heite vähendamise trajektooriga. Muuhulgas võetakse arvesse kliimaaruandes esitatud andmeid, metoodikate ja andmete täiendamist, uusi tehnoloogilisi ja looduspõhiseid võimalusi ning seda, kuidas kõik majandussektorid aitavad kaasa kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele, samuti rahvusvahelisi arenguid ja jõupingutusi, mis on tehtud Pariisi kokkuleppe pikaajaliste eesmärkide saavutamiseks.

Riikliku energia- ja kliimakava eduaruannete koostamine 15. märtsil 2023 esitasid Euroopa Liidu liikmesriigid Euroopa Komisjonile REKK 2030 eduaruande (e-platvorm riiklike andmete sisestamiseks Reportnet 3 (europa.eu)). Eduaruannet tuleb edaspidi esitada regulaarselt üle aasta, järgmine kord 2025.a ja 2027.a, mille alusel jälgib komisjon energialiidu olukorda käsitleva aruande raames kogu ELi edusamme nende eesmärkide saavutamisel.

Heitkogustega kauplemise süsteemide (edaspidi HKS) rakendamise koordineerimine (Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem suurtele energiatootmise ja tööstuskäitistele, õhusõidukitele ning merendusele; Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteem hoonete ja maanteetranspordi kütustele; süsiniku piirimeede).

Euroopa Liidu ülene eesmärk on vähendada Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi (edaspidi ka EL HKS) sektori koguheidet 62% võrreldes 2005. aastaga. Heite vähendamist reguleeritakse läbi turul saadaval olevate lubatud heitkoguse ühikute (LHÜ) koguse järk-järgulise vähendamise. Kokku moodustab EL HKS-i kuuluvate paiksete ja õhusõiduki käitajate heide Eesti kasvuhoonegaaside koguheitest vastavalt Eesti kasvuhoonegaaside inventuuri 2022. aastal esitatud aruandele ligikaudu 58,7%.

EL HKS suurtele energiatootmise ja tööstuskäitistele toimib aastast 2005 ning õhusõidukitele aastast 2012. Süsteemi kuuluvad paiksed käitised peavad omama kauplemissüsteemi luba ning paiksed käitised ja õhusõiduki käitajad ajakohastatud seirekava, esitama andmed aastase KHG heite kohta ning kompenseerima heite LHÜde'ga igal aastal 30. septembriks.

2024. aastast rakendub EL HKS ka merendussektorile. Laevandusettevõtjad, kelle reisi- või kaubalaevad on kogumahutavusega alates 5000 peavad samuti omama seirekava, esitama andmed aastase KHG heite kohta ning kompenseerima heite 30. septembriks.

EL HKS-is hoonete ja maanteetranspordi kütuste kohaldamisalasse jäävad ettevõtted peavad omama teise kauplemissüsteemi luba. Loa osaks on seirekava, mille alusel esitatakse andmed aastase KHG heite kohta ning alates 2027. aasta heitest selle kompenseerima LHÜdega 31. maiks.

Süsiniku piirimeetme kohaldamisalasse jäävad ettevõtted peavad imporditud kaupade andmeid esitama alates 2023. aasta oktoobrist ning saavad end deklarantidena arvele võtta alates 31. detsembrist 2024. Heite kompenseerimine algab 2026. aasta kohta (so 2027).

Olulisemad tegevused

- Merendussektoriga koostöö EL HKS-i rakendamisel.
- EL HKS-i teise kauplemissüsteemi seiresüsteemi väljatöötamine.
- Süsiniku piirimeetme deklarantide arvelevõtmise tugitegevuste sh teavitamise koordineerimine, tegevuslubade taotluste menetlemine, süsteemi kuulujate üldine nõustamine.

Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi enampakkumistulu kasutuselevõtu koordineerimine CO₂ vahendite kasutuselevõtu koordineerimine.

Riigile iga-aastaselt laekuvad ELi HKS-i enampakkumistulud suunatakse alates 2024. aastast täismahus kliimapolitika eesmärkide täitmiseks. Enampakkumistulu eeldatav laekumine lähiaastatel kõigub 200 miljoni euro juures aastas, olenevalt lubatud heitkoguse ühikule kujunevast hinnast.

Enampakkumistulu planeerimiseks koostatakse RE ja RES protsessis infokorje vorm ning kliima- ja energiaeesmärkidesse panustamise mõõtmiseks hindamiskriteeriumid. Esitatud meetmetest moodustub hindamiskriteeriumite alusel prioriteetsete tegevuste nimekiri. Kliimaministeerium analüüsib rahastatud meetmete sisutegevuste eesmärgipärasust, seirab elluviimist ning on

valdkondlikuks toeks meetmete kujundamisel. Samuti koordineerib oma vastutusalas olevate ja horisontaalsete kliimameetmete sisutegevuste ettevalmistamist ja rakendamist. Rahastatud meetmete elluviimise jälgimiseks on moodustatud ka seirekomisjon.

Olulisemad tegevused

- EL HKSi lubatud heitkoguse ühikute enampakkumistulu planeerimisprotsessi süstematiseerimine;
- ELi HKSi lubatud heitkoguse ühikute enampakkumistulu meetmete rakendamine Eesti kliimapolitika eesmärkide täitmiseks ning rahvusvahelisse kliimapolitika koostöösse panustamiseks.

Rahvusvaheline koostöö ja Eesti seisukohtade esitamine rahvusvaheliste lepete sõlmimiseks, osalemine ÜRO Kliimamuutuste konventsiooni (UNFCCC) osapoolte konverentsil ning koostöö Välisministeeriumiga kliimadiplomaatia edendamine.

Osalemine teiste rahvusvaheliste organisatsioonide kliimapolitika alastes läbirääkimistes, nagu näiteks Rahvusvahelise mereorganisatsiooni (IMO) merekeskkonnakomitee (MEPC) ja selle töögruppide kohtumistel, Rahvusvahelise tsiviillennunduse organisatsiooni (ICAO) kasvuhoonegaaside vähendamise meetmete aruteludes.

Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) määruse rakendamise koordineerimine. LULUCF määrusega hõlmatud sektorites hinnatakse süsinikuvaru muutust metsamaa, põllumaa ja rohumaa, märgalade (sh turbatootmisalad), asulate ja muu maa kategooriates. Eraldi peetakse arvestust ka puittoodetes talletatud süsiniku kohta. Määruse esimese perioodi ehk 2021-2025 eesmärki hinnatakse 2027. aastal esitatava inventuuriga ning selle kohaselt peavad heitkogused olema kompenseeritud samaväärsel sidumisega sama sektori poolt. Teisel perioodil, ehk 2030. aastaks on Eestil aga kohustus LULUCF 2016-2018 keskmise tasemega võrreldes täiendavalt suurendada sidumist või vähendada heidet 434 kt CO₂ ekvivalendi võrra ning seda hinnatakse 2032. aastal esitatava inventuuri alusel. Vahepealsetele aastatele ehk 2026-2029 kehtestatakse kasvuhoonegaaside eelarve, mis määratakse 2025. aastal, võrreldes 2021-2023 keskmisega.

Kohanemise digilahenduste väljatöötamine, mille eesmärgiks on kohalikele omavalitsustele planeerimistööriista väljatöötamine, mis võimaldab tulevikukliima prognoose arvestades kvaliteetset ja turvalist elukeskkonda kujundada.

Kliimamuutustega kohanemise mõõdikute kaasajastamine, et ühelt poolt tuvastada kohanemisvajadused ning teiselt poolt hinnata kohanemiseesmärkide täitmist ja kohanemismeetmete tõhusust.

LIFE-SIP AdaptEST projekti juhtimine, mille eesmärgiks on suurendada erinevate ökosüsteemide ja ühiskonna valmisolekut ja suutlikkust kohaneda kliimamuutuste mõjudega läbi metsa ja veekogude kaitse, säästliku veekasutuse ning kaasaegsete ilmaprognoosimudelite ja kliimaprojektsioonide loomise. Projekt algas jaanuaris 2023. aastal ning kestab kuni 2032. a märtsini, kogueelarvega 18,8 miljonit eurot. Projekti juhtpartner on Kliimaministeerium ja projekti partnereid on kokku 17. Projekti tähtsamateks väljunditeks on lahenduse leidmine Alam-Pedja lühaheina probleemile, töötatakse välja meetmed veekogude ja veekogumite seisundi parandamiseks või säilitamiseks, leitakse heitveele optimaalsed taaskasutusvõimalused põllumajanduses ja tööstuses, selgitatakse välja millised puude järglased on ilmastikule ja haigustele vastupidavad ja millist piirkondadest pärit liike saaksid metsaomanikud metsa uuendamisel kasutada. Lisaks parandatakse läheliste kudemistingimusi ja asustatakse ja seiratakse kaitsealuseid ja ohustatud kalaliike (tõugjas, harjus ja siig). KAUR võtab tuleohukaardi operatiivsesse kasutusse, operatiivkasutusel on uue põlvkonna meteoroloogilised

satelliitandmed, mis aitavad tagada ilmainfot parema ruumilise ning ajalise lahutusvõimega, tulemusena paraneb ohtlikke ilmastikunähtuste hoiatamine ja tuvastamine (tuleohualade, udu, ohtlikke äikesepilvede tuvastamine, tekib õhukvaliteedi operatiivseire), uuendatakse kliimaprognoose, mis annab sisendit kohanemiseesmärkide ja tegevuste planeerimisse.

Programmi tegevus 1.2 Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine

Programmi tegevuse eesmärk:

Sihtrühmad on operatiivselt ning järjepidevalt varustatud täpsete meteoroloogiliste andmete, prognooside ja hoiatustega maismaal, merel ja õhus.

Eesmärgi saavutamiseks analüüsitakse ja avalikustatakse ilmavaatlusandmeid, koostatakse ilmaprognoose ja hoiatusi, antakse mudelprognoose, analüüsitakse ja avaldatakse kaugseire andmeid, osutatakse lennumeteoroloogia teenust, koostatakse ja avaldatakse kliimaanalüüse jm. Eesmärgi saavutamise oluliseks tegevuseks on üleriigilise hüdrometeoroloogilise seiretaristu väljatöötamine ja rakendamine. Hüdrometeoroloogiline seirevõrk (sh ilmajaamad ja radarid) vajab järjepidevaid investeeringuid ning tuleb luua avaandmete jagamismehhanism. Eesmärki aitavad oma teenuste kaudu saavutada: Keskkonnaagentuur ja Keskkonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskus.

Tabel 5. Programmi tegevuse ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Ilmainfo kättesaadavus, % Allikas: Keskkonnaagentuur	99,00%	99,00%	99,00%	99,00%	99,00%
Uuendatud ilmajaamade osakaal, % Allikas: Keskkonnaagentuur	97,00%	97,00%	98,00%	99,00%	100,00
Meteoroloogilist (sh hoiatused) infot kasutavate sihtrühmade rahulolu Allikas: Keskkonnaagentuur	4,60	4,70	4,70	4,70	4,70
Hoiatuste täpsus, % Allikas: Keskkonnaagentuur	91%	90,00%	90,00%	90,00%	90,00%

Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja hoiatuste tagamise programmi tegevust viib ellu põhiliselt Keskkonnaagentuur. Keskkonnaagentuuri kohustus on ilmaprognooside, hoiatuste ja nendeks vajalike seireandmete tagamine.

Keskkonnaagentuur koostab meteoroloogilisi ja hüdrololoogilisi prognoose ning hoiatusi, edastab tormi- ja ohtlike ilmastikunähtuste hoiatusi riigiasutustele ning rahvusvahelistele organisatsioonidele koostöölepete ja kehtivate õigusaktide kohaselt.

Keskkonnaagentuur tagab lennumeteoroloogiasteenuse osutamise ja koostab meresõiduohutuse tagamiseks ilma- ja jääprognoose Eesti territoriaal- ja sisemere ning laevatatavate sisevete kohta.

Tihe rahvusvaheline koostöö annab tegevusele kindlad raamid (metoodika, kvaliteet, trendid), tagab ülemaailmses vaatlusvõrgus kogutavate andmete vahetuse (meie andmed välja, võrgustikust andmed sisse) ning võimaldab ühiseid arendusi ja teenuseid (nt mudelprognooside alane koostöö), mida väikeriigi asutus üksi teha ei suudaks. Lisaks võimaldab rahvusvaheline koostöö kasutada suurorganisatsioonide poolt pakutavaid spetsiifilisi erialakoolitusi spetsialistide taseme tõstmiseks.

Keskonnaagentuur täidab riikliku kontaktisiku ülesandeid mitme rahvusvahelise organisatsiooni ja koostööprogrammi juures (WMO, IPCC, ECMWF, EUMETSAT, jt).

Keskonnaagentuur on Transpordiameti poolt sertifitseeritud aeronavigatsiooniteenuse osutaja (lennumeteoroloogilise prognoos- ja hoiatusteabe koostamise ning ilmavaatlusteenuse osutamise osas) ning omab vastavat sertifikaati, mis kinnitab organisatsiooni vastavust Euroopa Komisjoni rakendusmäärusele (EL) nr 2017/373, milles sätestatakse aeronavigatsiooniteenuste osutamise ühtsed nõuded ning annab Keskonnaagentuurile õiguse osutada lennumeteoroloogilist teenust Tallinna lennuinfoiirkonnas ja lennuväljadel.

Kvaliteetsete ja jätkusuutlike teenuste tagamiseks on oluline seirevõrgu korrashoid ja seirevõrgu uuenduse investeeringud.

Programmi tegevus 1.3 Rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja –hariduse edendamine

Programmi tegevuse eesmärk:

Rohereformi tervikliku elluviimise koordineerimine ja keskkonnateadlikkuse (sh keskkonnahariduse) poliitika kujundamine ja rakendamine.

Rohereformi elluviimise koordineerimine ja seire, sh rohereformi juhtkomisjoni korraldamine, valitsusasutuste rohereformi võrgustiku käivitamine, valitsusväliste partnerite infovahetus. Kohalike omavalitsuste rohereformi võrgustiku moodustamine ja infovahetuse tagamine. Rohereformi seiremõõdikute kokku leppimine ja andmete kättesaadavuse tagamine, sh kohalike omavalitsuste tasandil. Keskkonnaprogrammi vahendite suunamine keskkonnakaitse ja –teadlikkuse projektide rahastamiseks.

EMAS ja ökomärgiste väljastamine ja teadlikkuse kasvatamine. Ettevõtete kestlikkusaruandluse lihtsustamiseks lahenduste leidmine. Roheväidete direktiivi rakendamise ettevalmistamine. Sektorite roheüleminekut ja kliimaeesmärkide saavutamist toetavate teekaartide koostamine koostöö eerialaliitudega. Roheinvesteeringute soodustamine.

Keskkonnahoidlike riigihangete edendamine, vastavate kriteeriumite kehtestamine ja teadlikkuse tõstmine. Riigiasutuste kasvuhoonegaaside ja keskkonnajalajälje hindamiste jalajälje vähendamise tegevuskava koordineerimine.

Keskkonnahariduse ja –teadlikkuse tegevuskava elluviimine koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga, sh edendatakse keskkonnahariduse kvaliteeti ning keskkonnahariduse asutuste koostööd erinevate osapooltega, korraldatakse loodushariduslikke näituseid ja üritusi, edendatakse muuseumikogusid ja kodanikuteadust, korraldatakse keskkonnavalaseid õppeprogramme ja teavitussyritusi ning koostatakse ja levitatakse teabematerjale, avaldatakse keskkonnateavet ning korraldatakse keskkonnateadlikkuse uuringuid. Kliima- ja keskkonnahariduse kompetentsikeskuse loomine.

Tabel 6. Programmi tegevuse rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja –hariduse edendamine mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Tegelik (2023)	2025	2026	2027	2028
Keskkonnaharidusprogrammides õpilaste osaluskordade arv Allikas: Kliimaministeerium	115000	130000	130000	130000	130000
Rohereformi elluviimise seire toimib ja andmed on kättesaadavad Allikas: Kliimaministeerium	ei	jah	jah	jah	jah
Roheüleminekut toetavate teekaartide arv (kokku alates 2024) Allikas: Kliimaministeerium	0	4	8	8	8
Väljastatud EMAS registreerimis-tunnistuste arv Allikas: Kliimaministeerium	21	22	24	26	28
Väljastatud EL ökomärgiste arv Allikas: Kliimaministeerium	224	230	230	300	300
KGH/keskkonna-jalajälje hinnanud ministeeriumite osakaal Allikas: Kliimaministeerium	0,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Rohereformi terviklikuks koordineerimiseks toetatakse rohereformi juhtkomisjoni tegevust, juhitakse rohereformiga seotud ametnike võrgustikku nii riigi kui KOVide tasandil ning rohereformiga seotud huvirühmade esindajad on koondatud ühtsesse võrgustikku.

Rohereformi elluviimise paremaks jälgimiseks lepitakse kokku **rohereformi mõõdikud** ja tagatakse vastavate andmete kättesaadavus lihtsasti arusaadaval ja kasutajasõbralikul kujul. Üleriigilise rohereformi edenemise hindamiseks koostatakse regulaarsed ülevaated.

Kliima- ja rohereformi eesmärkide saavutamiseks kohalikul tasandil koostatakse kohalike **omavalitsuste kliima- ja energiakavad**. Kliima- ja energiakavade rakendamiseks omavalitsustes toetatakse ja arendatakse omavalitsuste kompetentsi ning võimekust toetuste kasutamiseks kliima- ja rohereformiga seotud algatuste rakendamiseks kohalikul tasandil.

Erasektori roheülemineku toetamiseks jätkatakse EMAS ja ökomärgiste väljastamist taotluste alusel ning keskkonnajuhtimissüsteemide ja ökomärgiste alase teadlikkuse suurendamist. Oleme partneriks erialaliitudele **valdkondlike teekaartide koostamisel**. **Teekaardid** toovad välja valdkonna võimalused, takistused ning tegevused kliimakindla majanduse poole liikumisel, mh vajadusel ka ettepanekud avalikule sektorile kitsaskohtade lahendamiseks.

Valitsus on võtnud eesmärgiks olla **teenäitajaks ja eeskujuks kliima- ja keskkonnajalajälje vähendamisel**. Selleks mõõdetakse kõikides riigiasutustes kasvuhoonegaaside- ja keskkonnajalajälje ning pannakse paika tegevused jalajälje vähendamiseks. Jätkatakse keskkonnahoidlike riigihangete kompetentsi tõstmist ja keskkonnahoidlikkuse kriteeriumite kehtestamist.

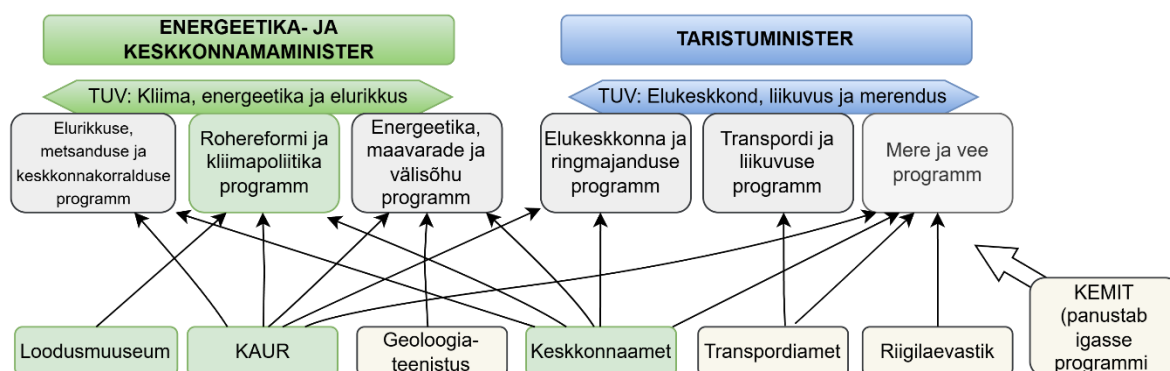
Keskkonnateadlikkuse valdkonna tegevusi suunab „[Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2023-2025](#)“. Tegevuskava elluviimist hindab üleriigiline keskkonnahariduse juhtrühm.

EL ökomärgise ja EMAS taotlusprotseduuri digitaliseerimine ning seeläbi ettevõtete ja riigi sektori halduskoormuse vähendamine. EMAS registreeritud ettevõtetele ja kestlikkusaruandlust esitavatele ettevõtetele võimalus vähendada dubleerivat andmete esitamist ning tõendamist.

7. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi on Kliimaministeerium koostanud koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programm koostatakse neljaks aastaks, pidades silmas Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ja riigi pikaajalise strateegia Eesti 2035 eesmärgi. Programmi kinnitab energeetika- ja keskkonnaminister pärast 2025. aasta riigieelarve seaduse vastuvõtmist ning see avalikustatakse Kliimaministeeriumi kodulehel.

Programm on juhtimistööriist, mille sisu eest vastutab Kliimaministeeriumi rohereformi asekanstler. Programmi juhi ülesandeks on programmi väljatöötamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine, programmi ja tulemusvaldkonna arengukava ning valdkonna arengukavade vahelise sidususe tagamine ja infovahetuse korraldamine. Programmi koostamisel ja eesmärkide elluviimisel osalevad Kliimaministeeriumi valitsemisala asutustest Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur ja Loodusmuuseum. Programmi eesmärkide saavutamiseks panustavad ka Keskkonnauuringute Keskus, Keskkonnainvesteeringute Keskus ja Riigimetsa Majandamise Keskus. Kliimaministeeriumi strateegilist planeerimist, sh programmide väljatöötamist, uuendamist ja seiret koordineerib Kliimaministeeriumi strateegia, analüüsi ja digiarengu osakond koostöös asjakohaste sisuosakondadega.

Joonis 4. Kliimaministeeriumi tulemusvaldkonnad, programmid ja kaasatavad allasutused.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra ning see on kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärgi aitavad toetada tulemusvaldkonna „Kliima, energeetika ja elurikkus“ teised programmid.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab Kliimaministeerium koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programmi täitmisest antakse aru tulemusvaldkonna iga-aastases aruandes.

LISA 1. Programmi teenuste kirjeldus

1. Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	
Teenuse nimi	Eesmärk ja kirjeldus
Kliimapoliitika kujundamine ja rakendamine (KLIM kliimaosakond)	Horisontaalselt on tagatud kliimapoliitika eesmärkide kaasamine eri valdkondades, aruandluskohustuste tähtaegne ja nõuetele vastav täitmine.
LULUCF analüüside tegemine ja aruannetesse sisendi andmine (KAUR)	Kliima valdkonnas selgituste, hinnangute, prognooside ja järelduste tegemine, mis on sisendiks kliima otsuste tegemisel. Kliima valdkonna (LULUCF) andmestike analüüsimine, prognoosimudelite arendamine ja tulemuste tõlgendamine ning ekspertteadmiste jagamine. Teenuse osutamiseks vajalikud keskkonnaandmed kogutakse peamiselt riikliku keskkonnaseire programmi raames ja statistilise metsa inventeerimise tegemisel.
Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguste ühikutega kauplemise süsteemi rakendamine (KeA)	Võimaldada ettevõtjatel kasvuhoonegaaside heitkoguse vähendamine tulemuslikul ja majanduslikult tõhusal viisil. Eesti EL-i liikmena on osaline Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemis (edaspidi EL-i HKS). Need paiksed käitised ja õhusõiduki käitajad ning laevandusettevõtjad, mis ületavad kehtestatud piirväärtusi, on EL-i HKS-i kohustuslased. KeA tagab, et EL-i HKS-i rakendamine Eestis toimub vastavalt kehtestatud õigusaktidele. Käitajad esitavad KeA-le tõendatud heitkoguse aruanded, parandusaruanded, seirekavad ja seiremetoodikakavad. KeA on pädevaks asutuseks tootmistase aruannete, NIMs taotluste ning kauplemissüsteemi loa väljastamise ja muutmise taotluste menetlemisel. KeA pakub käitajatele kasutajatuge kauplemise registri kasutamisel. Lisaks esitab KeA aruandeid vastavalt siseriiklikele kokkulepetele teistele asutustele ja Euroopa Komisjonile. KeA on ka Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi (ELi HKS2), mis hõlmab ja käsitleb hoonetes, maanteetranspordis ja muudes sektorites (peamiselt väiketööstus, mida praegune ELi HKS ei hõlma), rakendamise pädev asutus. Teise kauplemissüsteemi kuuluvatel ettevõtjatel on CO2 heite seire ja aruandluse kohustus. HKS2 kuuluvad ettevõtjad peavad omama teise kauplemissüsteemi luba, mille saab taotleda keskkonnaotsuste infosüsteemist KOTKAS. Kauplemissüsteemi loa väljastab teise kauplemissüsteemi kuuluvale ettevõtjale Keskkonnaamet. Koos loa taotlusega esitatakse Euroopa Komisjoni aruandlussüsteemi EU ETS Reporting Tool ehk ERTi kasvuhoonegaaside heitkoguse seirekava, mis on aluseks heitkoguse aruannete tõendamisele. HKS2 ettevõtjatel on kohustus esitada Keskkonnaametile ajakohastatud seirekava, kusjuures loa omaja peab viivitamatult teavitama Keskkonnaametit kõikidest sellistest kavandatavatest olulistest muudatustest, mis võivad olla aluseks loa muutmisele. Näiteks muudatustest kasutatavas seiremetoodikas, oma tegevusalas, tarbimisse lubatavates kütustes jne. KeA täidab määruse (EL) 2023/956 mõistes pädeva asutuse rolli, tagades süsiniku piirimeetme nõuetekohase rakendamise Eestis. Süsiniku piirimeetme kohaldamisalasse kuuluvate kaupade importijad peavad alates 2024. aastast andma aru imporditud toodete, nende koguste ja toodete kasvuhoonegaaside heitemahukuse kohta. Alates 1. jaanuarist 2026. aastast võivad kaupu Euroopa Liidu tolliterritooriumile importida üksnes tegevusloaga SPIMi deklarandid, st importija peab taotlema süsiniku piirimeetme kontekstis tegevusluba ja lisaks eelnimetatud aruandlusele ostma heite kompenseerimiseks sertifikaate.

2. Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine	
Teenuse nimi	Eesmärk ja kirjeldus
Ilmavaatluste korraldamine ning ilma- ja kliimaandmete avaldamine (KAUR)	Seirejaamades kogutavad ilmavaatlusandmed salvestatakse automaatselt andmebaasidesse, toimub kvaliteedikontroll, avalikustatakse www.ilmateenistus.ee ja keskkonnaportaali lehel ja edastatakse klientidele. Teenuse osutamiseks vajalikud andmed kogutakse peamiselt hüdroloogia ja meteoroloogia seirevõrgu abil.
Ilma- ja kliimaandmete analüüside tegemine ja eksperthinnangute andmine (KAUR)	Ülevaade ilmastikust ja kliimast, mis annab aluse otsuste tegemiseks. Ülevaated ja analüüsid avalikustatakse Keskkonnaportaalis (www.keskkonnaportaali.ee). Teenuse osutamiseks vajalikud keskkonnaandmed kogutakse peamiselt meteoroloogilise ja hüdrooloogilise seire tegemisel.
Ilmaprognooside ja hoiatuste koostamine (KAUR)	Ilmaprognooside ja hoiatuste koostamine maismaa, mere ja siseveekogude osas. Mudelprognooside koostamine, sh satelliidi ja radari andmete kasutamine ning nende põhjal analüüside ja eksperthinnangute andmine. Ilmaprognoosid ja hoiatused kättesaadavad kõigil www.ilmateenistus.ee ja ILM+ äpis.
Lennumeteoroloogia prognoosid ja hoiatused (KAUR)	Lennundussektori toimimiseks ja töötamiseks vajaliku ilmaprognoosi, instruktööri ja konsultatsiooni andmine. Meteoroloogiliste prognooside koostamine spetsiaalselt lennundussektori tellimusel arvestades vastavaid nõudeid. Lennumeteoroloogia teenus vastab ISO 9001:2015 standardile
Lennumeteoroloogia ilmavaatlus (KAUR)	Lennundussektori toimimiseks ja töötamiseks vajaliku ilmavaatluse tagamine vastavalt lennundussektori tellimusel arvestades vastavaid nõudeid. Lennumeteoroloogia ilmavaatlusteenus vastab ISO 9001:2015 standardile.

3. Rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja –hariduse edendamine	
Teenuse nimi	Eesmärk ja kirjeldus
Rohereformi tervikliku elluviimise koordineerimine (KLIM rohereformi osakond)	Rohereformi elluviimise koordineerimine ja infovahetuse tagamine, kohalike omavalitsuste rohereformi võrgustiku koordineerimine. Rohereformi seiremõõdikute kokku leppimine ja andmete kättesaadavuse tagamine, sh kohalike omavalitsuste tasandil. Erasektori roheülemineku toetamine, sh sektori roheülemineku teekaartide koostamine, roheinvesteeringute soodustamine, roheväidete direktiivi rakendamise ettevalmistamine, EMAS ja ökomärgiste teadlikkuse kasvatamine, ettevõtete kestlikkusaruandluse lihtsustamiseks lahenduste leidmine. Keskkonnahoidlike riigihangete edendamine, vastavate kriteeriumite kehtestamine ja teadlikkuse tõstmine. Riigiasutuste kasvuhoonegaaside ja keskkonnajalajälje hindamise jalajälje vähendamise tegevuskava koordineerimine.
Keskkonnateadlikkuse (sh keskkonnahariduse) poliitika kujundamine ja rakendamine (KLIM rohereformi osakond)	Inimeste ja raha tõhususam ja sihipärasem kasutamine keskkonnateadlikkuse edendamisel. Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava elluviimine koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga, sh edendatakse keskkonnahariduse kvaliteeti ning keskkonnahariduse asutuste koostööd erinevate osapooltega, korraldatakse loodushariduslikke näituseid ja üritusi, edendatakse muuseumikogusid ja kodanikuteadust, korraldatakse keskkonnavalaseid õppeprogramme ja teavitussüritusi ning koostatakse ja levitatakse teabematerjale, avaldatakse keskkonnateavet ning korraldatakse

	keskkonnateadlikkuse uuringuid. Kliima- ja keskkonnahariduse kompetentsikeskuse loomine.
Keskkonnateadlikkust suurendavate näituste, koolituste, haridusprogrammide, sündmuste korraldamine ning teavitustegevused (Loodusmuuseum)	Ühiskonna loodusteadlikkus on suurenenud, Eesti elanikel on keskkonnaseisundist parem ülevaade. Keskkonnahariduslike näituste, koolituste, haridusprogrammide ja sündmuste korraldamine ja teavitustegevused eesmärgiga suurendada/edendada elanikkonna loodusteadlikkust. Teavitustegevusteks ja -kanaliteks on: meediakajastused ja -artiklid, reklaamid, ELM-i koduleht ja infokiri ning sotsiaalmeediakanalid (FB, Instagram jt). Loodusmuuseumi uue hoone rajamine loodumaja koosseisus ning sinna „Kooselu kunsti“ teemalise püsiekspositsiooni loomine. Uue loodusmuuseumi pakutavate teenuste sisustamine lähtuvalt kaasaegse muuseumi kontseptsioonist.
Muuseumikogu korraldamine ja loodusteaduslik uurimistöö (Loodusmuuseum)	Looduses toimuvate muutuste arhiveerimiseks loodud muuseumikogu korraldamine ja loodusteaduslik uurimistöö. Looduses toimuvate muutuste arhiveerimiseks loodud muuseumikogu korraldamine. Selle teaduskogude nõuetele vastav arendamine, täiendamine, uurimine ja avalikkusele kättesaadavaks tegemine. Looduse andmeruumi arendamine ja avaandmetega täiendamine. Loodusteaduslike uurimistööde juhendamine ja retsenseerimine ning teadus- ja populaarteaduslike kirjutiste avaldamine; loodusvaldkonna kodanikuteaduse edendamine ning konsultatsioonide andmine.
Keskkonnaalaste õppeprogrammide korraldamine (KeA)	Suurendada keskkonnateadlikkust ning suunata käitumist keskkonnateadlikumaks. Korraldada õppeprogramme aktuaalsetele teemadel, korraldada teavitusüritusi siht- ja huvirühmadele, sh infopäevad, töötoad, konverentsid, teavituskampaaniad. Mitteformaalset keskkonnaharidust toetavate teavitustegevuste korraldamine, sh tõhusate ja teaduspõhiste keskkonna- ja looduskaitseteemaliste õppeprogrammide väljatöötamine ning elluviimine. Õppeprogrammid on seotud riiklike õppekavadega, vastavad kvaliteedisüsteemi nõuetele ning lähtuvad säästva arengu hariduse põhimõtetest. Sihtgrupiks on eelkõige üldhariduskoolide õpilased. Programme korraldatakse koolides, matkaradadel, jäätme- ja veejaamades, looduskeskustes. *Seoses töö ümberkorraldamisega ei osuta KeA alates 1.01.2025. a teenust ja eelarve suunatakse ümber teistele teenustele 2025. aasta jooksul.
Keskkonnaalase teavitustegevuse korraldamine (KeA)	Keskkonnateadlikkuse suurendamine ning keskkonnateadliku käitumise parandamine. Parandada ja ühtlustada keskkonnahariduse ajakohase info kättesaadavust sobiva kanali (e-portaal, facebook) kaudu. Loodud on uusi teabematerjale, sh kaitsealasid tutvustavad infotahvlid, voldikud jm materjalid. KOV spetsialistidele ning avalikkusele suunatud ennetus- ja teavitustegevuste koordineerimine ja korraldamine vastavalt KeA ja KLIM fookusteemadele. Kaitsealadel, sh rahvusparkides toimuvate teavitustegevuste korraldamine. KeA vastutab keskkonnahariduse portaali toimimise eest, koostab keskkonna- ja looduskaitseteemalisi teaduspõhiseid teabematerjale ning vahendab keskkonnateadlikkust edendavat teavet maakondlike tabelistide, kaitsealade kodulehtede ning sotsiaalmeedia kaudu. *Seoses töö ümberkorraldamisega ei osuta KeA alates 1.01.2025. a teenust ja eelarve suunatakse ümber teistele teenustele 2025. aasta jooksul.
Keskkonnateabe avaldamine (KAUR)	Keskkonnateadlikkuse suurendamine. Edastada sihtrühmadele arusaadavat, selgelt ja lihtsasti mõistetavat ajakohast keskkonnainfot sobivates vormides ja kanalite kaudu. Keskkonnateabe avaldamiseks on loodud keskkonnaportaal (www.keskkonnaportaal.ee). Keskkonnaportaali eesmärk on pakkuda ühtset ligipääsu eri andmekogudes hoitavatele keskkonnaandmetele, anda keskkonnast, selle kvaliteedist ja sellele

	avalduvatest surveteguritest terviklik, põhjuslikult ja ruumiliselt seostatud ülevaade.
Valdkonnaülese keskkonnanalüüsi tegemine (KAUR)	Valdkonnaüleste keskkonnanalüüside andmine keskkonnateadlike otsuste tegemiseks. Valdkonnaülese keskkonnanalüüsi koostamisel analüüsitakse eelkõige keskkonnaandmeid, et avastada keskkonnas toimuvaid muutusi ning selgitada välja nende võimalikud põhjused ja pikaajalised suundumused. Teenuse osutamiseks vajalikud keskkonnaandmed kogutakse peamiselt riikliku keskkonnaseire programmi raames ja vajadusel tehakse täiendavaid uuringuid.
Riiklike keskkonnaseire programmide arendamine (KLIM)	Teave keskkonnaseisundi kohta, ligipääs andmetele ja andmete kättesaadavus ning kasutus avalikkusele tagatud. KLIM koordineerib keskkonnaseire allprogrammide ja alamprogrammide koostamist ja uuendamist metoodiliste võimaluste ja õiguslike aluste täienemise kohaselt. Arendatakse kaugseire mitmekülgsema rakendamise võimalusi Eestis ja tagatakse selleks vajalik õigusruum.
EL-i Ökomärgise kasutusõiguse taotlemine toodetele ja teenustele (KAUR)	EL ökomärgis aitab kaasa ettevõtete keskkonnamõju vähendamisele, toodete keskkonnasõbralikkuse tõstmisele ja ressursikasutuse vähendamisele. EL-i ökomärgise kasutusõiguse taotluste menetlemine ja ökomärgise väljastamine (sh keelduv otsus). Ökomärgise kaebuste menetlemine ja kontroll.
ELi keskkonnajuhtimis- ja keskkonnanauditeerimissüsteemi tunnistuse taotlemine (KAUR)	EMAS vähendab ettevõtete keskkonnamõju, tõstab toodete keskkonnasõbralikkust ja vähendab/tasakaalustab ressursikasutust. EMASi sertifikaadi taotluste menetlemine, tunnistuste väljastamine ja igaaastaste keskkonnanaruannete kontrollimine.

LISA 2. Teenuste rahastamiskava

Programmi teenuste rahastamiskava	Eelarve			
	2025	2026	2027	2028
Rohereformi ja kliimapolitika programmi teenuste rahastamiskava	-34 711 159	-35 841 777	-24 548 514	-28 011 913
Meede 1: Kliimaeesmärkide elluviimine ja ilmainfo tagamine ning rohereformi ja keskkonnateadlikkuse suunamine	-34 711 159	-35 841 777	-24 548 514	-28 011 913
Programmi tegevus 1.1: Kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine	-14 676 922	-20 651 110	-15 805 020	-19 256 077
Kliimapolitika kujundamine ja rakendamine	-14 353 340	-20 358 932	-15 513 014	-18 964 070
LULUCF analüüside tegemine ja aruannetes sisendi andmine	-221 415	-193 687	-195 989	-195 989
Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguste ühikutega kauplemise süsteemi rakendamine	-102 167	-98 490	-96 018	-96 018
Programmi tegevus 1.2: Ilma- ja kliimaandmete, -prognooside ja -hoiatuste tagamine	-3 410 316	-3 309 629	-3 289 447	-3 308 053
Lennumeteoroloogia prognoosid ja hoiatused	-593 559	-593 425	-593 234	-593 234
Lennumeteoroloogia ilmavaatlus	-310 428	-310 330	-310 163	-310 163
Ilmavaatluste korraldamine ning ilma- ja kliimaandmete avaldamine	-1 702 029	-1 630 912	-1 611 496	-1 630 102
Ilma- ja kliimaandmete analüüside tegemine ja eksperthinnangute andmine	-93 396	-93 372	-93 314	-93 314
Ilmaprognooside ja hoiatuste koostamine	-710 903	-681 591	-681 238	-681 238
Programmi tegevus 1.3: Rohereformi, keskkonnateadlikkuse ja -hariduse edendamine	-16 623 921	-11 881 038	-5 454 047	-5 447 784
Rohereformi tervikliku elluviimise koordineerimine	-10 256 898	-6 405 711	-235 475	-236 739
Keskkonnateadlikkuse (sh keskkonnaharidus) poliitika kujundamine ja rakendamine	-2 024 263	-1 583 561	-1 532 471	-1 536 010
Keskkonnateadlikkust suurendavate näituste, koolituste, haridusprogrammide, sündmuste korraldamine ning teavitustegevused	-799 691	-684 430	-660 541	-653 388
Muuseumikogu korraldamine ja loodusteaduslik uurimistöö	-291 209	-285 962	-275 872	-267 004
Keskkonnaalaste õppeprogrammide korraldamine*	-368 045	-360 199	-355 254	-355 254
Keskkonnaalase teavitustegevuse korraldamine*	-710 479	-696 800	-687 930	-687 930
Keskkonnateabe avaldamine	-492 459	-492 267	-491 994	-491 994
Valdkonnaülese keskkonnaanalüüsi tegemine	-735 099	-438 292	-299 028	-299 028
Riiklike keskkonnaseire programmide arendamine	-858 733	-846 801	-828 511	-833 465
EL-i Ökomärgise kasutusõiguse taotlemine toodetele ja teenustele	-47 957	-47 940	-47 916	-47 916
ELi keskkonnajuhtimis- ja keskkonnaauditeerimissüsteemi tunnistuse taotlemine	-39 088	-39 075	-39 055	-39 055

*Seoses töö ümberkorraldamisega ei osuta KeA alates 1.01.2025. a teenust ja eelarve suunatakse ümber teistele teenustele 2025. aasta jooksul.